

Kerk groeit uit Eucharistie

Over een week gaan we het weer meemaken: overvolle kerken voor de nachtmis met Kerstmis. Kerstmis vieren zonder een kerkelijke viering is voor velen niet voldoende. Je kunt bij deze gewoonte grote vragen hebben. Wordt met deze behoefte alleen aan de emotie voldaan of wordt daarmee het geloof gevoed? Weten de mensen die met Kerstmis massaal de kerk bezoeken eigenlijk wel wat ze vieren? Weten ze überhaupt, wat een eucharistieviering betekent en bewerkt? De mensen zijn immers steeds meer vervreemd van de eucharistie. Voor velen is het te hoog gegrepen. Het gaat hen boven de pet. Daarmee beweer ik niet, dat de gewoonte om naar de nachtmis te gaan beter afgeschaft kan worden. Als mensen daaraan behoefte hebben, moeten ze dat zeker doen. Voor mij is het een reden om dieper op de betekenis van de eucharistie in te gaan. De kerk groeit immers niet vanuit de lokale gemeenschap, massaal aanwezig tijdens de kerstvieringen, maar omgekeerd: zij groeit vanuit de eucharistie.

Christen-zijn heeft altijd te maken met gemeenschap vormen. De diepste zin daarvan is, dat gemeenschap liefde is, een relatie tussen mensen. We geloven dat God de Eeuwige een liefdesrelatie in zichzelf is: Vader, Zoon en Geest, waaraan wij mogen deelhebben. De mens, die in Jezus God ontmoet in de eucharistie, ontvangt tegelijk alle mensen als zijn zusters en broeders. Zij worden het door God verzamelde volk.

De christelijke gemeenschap wil Gods liefde voor deze wereld laten zien in de liefdevolle re-

laties tussen christenen onderling en naar alle mensen toe. De kerkgemeenschap wordt zo het Lichaam van Christus. In de eucharistie ontvangt zij zichzelf van haar Heer Jezus. De heilige Augustinus placht bij het communiceren daarom te zeggen: 'Ontvangt wat u zijt: het Lichaam van Christus'.

De kerk overschrijdt op deze wijze de grenzen van de lokale gemeenschap, die eucharistie viert. De kerk is een gemeenschap, die eerst zichzelf ontvangt van haar Heer en van daaruit onderling gemeenschap vormt. Natuurlijk gebeurt dit lokaal, maar ook buiten de grenzen van parochie, wijk of dorp om. In die betekenis groeit de kerk uit de eucharistie wereldwijd en niet andersom.

Terug naar de kerstvieringen, met name de nachtmis. Zijn we onszelf bewust, dat deelname aan deze vieringen ons tot gemeenschap maakt? En heeft die gave van gemeenschap voor ons als consequentie dat we door deze vieringen zusters en broeders van elkaar worden? Het vieren van de menswording van Jezus Christus roept ons op tot onze eigen menswording. En we worden pas echt mens, als we in gemeenschap treden met de mensen om ons heen. Dat is de gave van God aan ons tijdens de eucharistie. Dat heet 'kerk' naar de eigenlijke bedoeling.

In die zin wens ik u een gezegend Kerstfeest toe en een gelukkig Nieuwjaar, waarin we steeds meer tot een solidaire gemeenschap zullen uitgroeien.

T.B.

Kerstnacht

De nacht is daar
een nacht
als nooit tevoren.

Een nacht,
zo stil zo klaar
een nacht
vol engelenkoren.

Ze komen vanwaar?
Ze gaan waarheen?
Voor wie?

Zij brengen een boodschap
van vrede van liefde
die mens geworden is.

Wees stil
en luister
dan kun je het horen.

Zuster Virginie J. Meesters
in *Kruimeltjes, korreltjes
zaadjes en sprankeltjes,
50 Gedachten gedichten
en mijmeringen*

December 2008

De laatste Roerom van dit kalenderjaar heeft natuurlijk iets tot veel met Kerstmis. In de bijdragen over deze hoogtijdag krijgen vooral verwachting, hoop en vertrouwen alle aandacht. Dit tref je aan in de overweging van Peer Verhoeven (3), de gedachten van Anselm Grün (8), Rob van der Zwan over Obama (11), de meditatie van Franck Ploum (12) en de belevingen van veldwerker pastor Marion Corvers (18). Wist u van Jezus in de koran? (16) Twee jonge moslimmeisjes vertellen over 'hun' Kerstmis. (13) Ook meerdere andere bijdragen hebben iets met Kerstmis. (1.2.5.7.9) Lees ook over 'de laatste zuster' (14), de 'Bron van zijn' (10), een symbolrijke kerk (19), de columns (15.17) en zoveel meer. Wij wensen u veel plezierige aandacht bij het lezen van deze Roerom. Zalig Kerstmis en Voorspoedig Nieuwjaar.

Redactie

Nieuws-, service- en communicatieblad voor mensen betrokken bij kerk en samenleving.

Redactie:

Nel Beex-Roos, Franck Ploum, Pieter Reesink, Peer Verhoeven, Marcel Zagers

Medewerkers:

Ton Baeten, Toon van Beek, Josée van Blanckenburgh-Wijnen, Nel van Drie, Frans van Hattum, Joost Koopmans, Jeanne van Leijzen, Suzanne van der Schot, Huub Schumacher, Gérard van Tillo, Nico Tromp, Cor Versteeg, Rob van der Zwan

Vormgeving:

Ad van Beurden, Tilburg

Uitgever:

Stichting 'De Roerom' is gevestigd te 's-Hertogenbosch. KvK 's-Hertogenbosch S 41083196.

Stichtingsbestuur:

Leny Bastiaanssen-Verhoeven, Tilburg; Jan de Beer, Geldrop; Mebius Brandsma, Waalre; Denis Hendrickx, Tilburg; Cees Remmers, Hilvarenbeek; Marlies Scheepens-van Dijk, Tilburg; Bart Verreijt, Soest; Hans Waagemakers, 's-Hertogenbosch; Peter Wouters, Berkel-Enschot

Verschijnt:

Tienmaal per jaar. Prijs € 21,00; buitenland € 32,50

Redactie en administratie:

bezoekadres: Gasthuisring 54, 5041 DT Tilburg; Telefoon (013) 545 58 00 postadres: Postbus 90105, 5000 LA Tilburg

Banken:

Fortis Bank, Tilburg nr. 26.48.19.950; Postbank nr. 3406513

Redactie-secretarie:

Nel Beex-Roos
E-mail: redactie@deroerom.nl

Abonnementen-administratie:

Truus Kuipers
E-mail: adm@deroerom.nl

Internet:

<http://www.deroerom.nl>

Productie:

Van Beurden Graphics, Hasseltstraat 96, 5046 LM Tilburg; E-mail: vbg@becos.nl

ISSN 0921-5468

Spelenderwijs leren

Job Wittens en Marloes Wittens-Vermeer

Suresh, een jochie met brutale snoet en vieze knieën, vond *learning by playing* in het begin maar een beetje maf. Lachen, gieren en brullen tijdens de Engelse les. Maar na een eerste aarzeling kwam hij voortaan uit zichzelf.

Suresh is één van die jongens uit een arm gezin met een huisje op drassig land, pal naast de rivier. Vader is alcoholist en moeder probeert met allerhande klussen wat geld bij elkaar te sprokelen.

We hebben het over het Pamunugama in Sri Lanka - het moerasgebied net boven hoofdstad Colombo. Hier is mensenrechtenorganisatie *Janodaya* al sinds de jaren tachtig actief met vrouwengroepen organiseren en kleinschalige spaarsystemen opzetten. In 2004 is door enkele vrouwen uit deze groepen de vraag gesteld of er Engelse les georganiseerd kon worden voor hun kinderen.

Jeugd voor kind

Job Wittens en Marloes Vermeer uit Haaren zijn in 2004 in Pamunugama geweest om mee te helpen het *Learning by Playing Program - Leren door te Spelen* - op te zetten. Samen met tien Sri Lankaanse jongeren in de leeftijd van achttien tot vijftientig jaar is het lesprogramma een vorm gegeven, waarin spel en educatie hand in hand gaan. De jongeren komen allemaal uit het moerasgebied. Ze zijn talentvol, maar hebben financieel niet de mogelijkheid om na hun middelbare school verder te studeren. Het programma geeft hen de mogelijkheid hun talenten verder te ontwikkelen en zich in te zetten voor kinderen in hun eigen omgeving. Deze jongeren zorgen voor het enthousiasme van de kinderen en betrekken daarnaast de moeders van de kinderen bij het programma. Ook nu, na bijna vijf jaar, bedenken de teamleden steeds weer nieuwe lesprogramma's en spelletjes en geven ze met veel plezier les. De

animo voor de lessen blijft groot. Het programma bereikt ongeveer 250 kinderen in verschillende dorpen.

Lokaal verzorgd

Iedere groep kinderen komt wekelijks bijeen en wordt door twee vaste teamleden begeleid. Daarnaast organiseren de teamleden en de moeders jaarlijks een 'happy day'. Dit is een dag waarop alle kindergroepen samenkomen op een groot speelveld waar de gehele dag spelletjes worden gedaan, samen wordt gezongen en gedanst. De moeders komen momenteel drie keer per jaar bij elkaar om aan te geven hoe hun kinderen de lessen ervaren en om mee te denken over nieuwe ideeën van het team. Aldus wordt het programma volledig verzorgd en georganiseerd door de lokale jongeren en moeders. Job Wittens en Marloes Vermeer hebben maandelijks meermalen contact met de coördinatoren om hen te ondersteunen in hun activiteiten voor het programma.

Engels als bindmiddel

Juist voor kinderen in Sri Lanka is het belangrijk om de Engelse taal te leren. In Sri Lanka leven namelijk twee bevolkingsgroepen - de Tamils en de Singalezen - die ieder een eigen taal spreken. Engels is de taal die deze twee groepen met elkaar verbindt. Daarnaast geeft de Engelse taal deze kinderen toegang tot moderne informatiebronnen zoals internet. Het is heel goed en erg welkom, dat dit kerstnummer van *De Roerom* aandacht besteedt aan het kleinschalige maar mondiaal wellicht zeer belangrijke project in Pamunugama gaat. Het team dat er nu werkzaam is heeft dringend behoefte aan

nieuw materiaal voor de kindergroepen en aan een professionele leraar om hen te ondersteunen in hun lesvaardigheden. Wie het werk van het team wil blijven mogelijk maken en verbeteren zeggen wij hartelijk dank, vooral namens Suresh, alle kinderen en moeders.

*Bankrekening:
11.81.94.690 t.n.v.
M.M.A. Vermeer
o.v.v Learning by
Playing.*

Hoop koesteren vertrouwen scheppen

Peer Verhoeven

Rond Kerstmis komt in mensen iets uit de diepte naar boven dat soms in een sprekend gebaar of treffend woord gevat kan worden. Uit een recente kerstviering van Open Kerk Helvoirt de meditatie.

De prijs die wij betalen voor ons gouden leven is, denk ik, het onvermogen om totaal in de liefde te geloven.
(Douglas Coupland)

Onlangs kwam ze bij ons langs. Een Witte Zuster van hier geboortig die enige tijd geleden blijvend uit Kenia in Nederland is teruggekeerd. Ze had het over 'haar land' en over Afrika dat gebukt gaat onder ziekten en armoede. 'Maar ze zingen en dansen daar voluit' zei ze. 'In Nederland valt je de welvaart op. De mensen hier zijn van alle gemakken voorzien en toch niet opgewekt. Ze kijken mismoedig van zich af. In Afrika is veel mis, maar zo te zien hier ook.'

We staan er niet zo vaak bij stil, want iedere morgen gaat de zon op en elke dag heeft genoeg aan zijn eigen zorgen. We proberen te genieten van de ups en het

hoofd te bieden aan de downs. Maar soms steken indringende vragen de kop op en komt boven wat onderhuids leeft. Wanneer we horen over geweld in de wereld, in eigen land, dichtbij om de hoek; - over het insluipende gevoel van onveiligheid, de vervaging van oermenselijke normen en waarden. Er is in ons moderne westen een gevoel van onbehagen ontstaan, dat een zuster die van elders komt van de gezichten afleest, maar dat óns ontgaat, wordt weggedrukt of met klatergoud gecamoufleerd. Kerken menen het tij te kunnen keren door duidelijk hun gezicht - helaas vaak een oud, wereldvreemd gezicht - te laten zien en regeringen doen een beroep op fatsoen en respect als basis voor een stelsel van normen en waarden in de samenleving. Maar 'normen

en waarden vragen om een sterkere en diepere basis dan fatsoen en nut' zei onlangs oud-ambassadeur E. Korthals-Altes. En een ander: 'We kunnen nog zo roepen om de Rechten van de Mens, wordt die roep niet verstaan als de roep van iets of iemand die mens en wereld te boven gaat, dan is het vruchteloos.' (Václav Havel) Onze wereld heeft eeuwenlang kennis en kunde aanbeden en geprobeerd om het zonder religie te stellen. Dat heeft ons grote zegeningen gebracht en verlost van bevoogding door de kerken. Maar tegelijk zijn wij onze oriëntatie kwijt, zijn we ontheemden geworden op een verdwaald planeetje in een leeg heelal.

Op wapens wacht de wereld niet en niet op staal en harde handen; het kille brein dat niets ontziet brengt maar ellende in den lande.

Het nuchtere vernuft kan niet bezielen, techniek alleen brengt troost noch baat; wie voor een zieke neer kan knielen die is tot stille wonderen in staat.

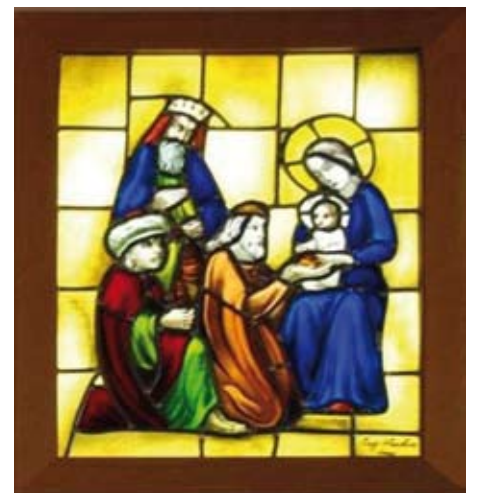
De mens is geen machine die verslijt, geen apparaat om bij te stellen; hij heeft een hart dat klopt en lijdt, vraagt niet om toeters en om bellen.

Bekwame handen zijn een zegen, het hart dat luistert is nog méér; wie het ontmoet kan er weer tegen en is gewapend tegen ziek en zeer.
(Nico Tromp msc)

Kerstmis is als een oase, waarnaar de karavaan uitziet om dorst te lessen, schaduw te vinden, op verhaal te komen. Oases zijn zeldzaam, eigenlijk vreemd aan de woestijn en blijken vaak gezichtsbedrog te

zijn. Mogen uitzien naar een oase maakt knikkende knieën sterk en verzengende hitte draaglijk. En wie zich heeft mogen laven aan de bron doet kracht en moed op, kan weer verder.

Kerstmis kan een oase zijn, we willen het zelfs tot een oase máken. Wij doen in deze dagen vreemd, niet normaal. We sjouwen met groene bomen en denken daarmee in dorre winter blijvend leven in huis te halen. Er hangen overal lampen en schakelaars, maar toch steken we met een primitief lontje eigenhandig kaarsen aan om licht te maken bij alle duister, hoe kwetsbaar het ook fladdert. Niet het duister van de nacht willen we verdrijven, niet het licht van de zon brengen. We willen méér. We willen wanhoop en uitzichtloosheid verdrijven, vertrouwen scheppen en warmte brengen. We willen thuis zijn, de band met elkaar beleven, een band die ruimer aanvoelt dan familieband of vriendenkring: onze band met alle leven en het Hart ervan. We wensen elkaar de vrede en het geluk, die ons als hoop en belofte in het hart zijn gegrift. We komen sámen rond een kind, onmachtig en afhankelijk en daarom hét teken van het oervertrouwen van de mens en dé roep om trouw. Sprekend teken van Hem die wij vandaag vieren als de Mens, voor wie hoop en vertrouwen verankerd waren in die hem als een Vader zo eigen was. Trouw aan onszelf, aan de ander en de wereld stoelt op

een vertrouwen dat onze perken te buiten gaat. Hopelijk beklijft dit besef in ons en gaat het straks niet met de kerststal de zolder op, met de kerstboom de deur uit. Koester de hoop - zalig Kerstmis.

*Illustraties:
Glas-in-lood ramen
kloosterkapel Bethlehem
Nijmegen
Foto's: Jan van Lierop*

Vrouwe

Gérard van Tillo

Bisdom Haarlem wil een kerk bouwen aan de Amsterdamse Zuidas op een steenworp afstand van de kapel van de *Vrouwe van alle Volkeren*. Amsterdam een tweede Lourdes?

De verering voor de *Vrouwe van alle Volkeren*, gebaseerd op de Mariaverschijningen die Ida Peerdeman (1905-1996) zou hebben gehad tussen 1945 en 1959 ontwikkelt zich opmerkelijk.

Gebeurtenissen

Op 25 maart 1945, feest van Maria Boodschap en zeshonderd jaar na het Mirakel van Amsterdam, moet Maria voor het eerst verschenen zijn aan Ida Peerdeman. Dit zou zich tot 1959 zesenvijftig keer herhaald hebben. Maria zou boodschappen hebben gedictieerd, die Ida moest herhalen en door haar zus werden opgetekend. Ook zou Maria haar een gebed hebben gegeven en aangedrongen op een vijfde mariaal dogma: *Medeverlosseres, Middelaars en Voorspreekster*. Zij voorstelde het Tweede Vaticaans Concilie, de dood van Pius XII en de landing van de mens op de maan. Na 1959 gingen de verschijningen over in Eucharistische Belevissen, visioenen rond de Eucharistie. In 1967 heeft Ida deze visioenen op banden ingesproken, die slechts een deel van het materiaal bevatten omdat de ingevingen doorgingen tot 1985. Geschreven teksten zijn nooit gevonden. Later werd de zin 'die eens Maria was' door kardinaal Ratzinger uit het gebed tot de Vrouwe geschrapt; het zou tot misverstanden leiden.

Foto van de toen 88-jarige Mariazieneres Ida Peerdeman, gemaakt door pater Herman Brouwer

Levensloop

Ida Peerdeman is 13 augustus 1905 te Alkmaar in een gezin met vijf kinderen geboren. Haar moeder stierf toen zij negen was. Zij hielp bij de zorg voor de kinderen. Pater Frehe, dominicaan, was een vriend van het gezin en later Ida's geestelijk leidsman. In oktober 1917 kreeg

Ida driemaal een verschijning van een dame in het wit, maar pater Frehe adviseerde haar er niet over te spreken. Tot 1948 werkte zij op de Boldoofabriek in de Haarlemmerstraat. De volgende twintig jaar werd Ida achtervolgd door demonische kwelgeesten. Vlak vóór het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog kreeg zij opnieuw visioenen op grond waarvan zij het verloop van de oorlog precies voorspelde. Vanaf 1945 volgden de Mariaverschijningen en later de visioenen rond de eucharistie. In 1966 trad zij in bij de Militia Jesu Christi, een religieuze orde uit de 13^e eeuw; in 1970 bereikte zij de pensioenge-rechtigde leeftijd. Vanaf die tijd werkte ze op het secretariaat van het pand Diepenbrockstraat 3, eigendom van de paters van het Allerheiligst Sacrament. Naast het huis werd een gebedsplaats ingericht, die jaarlijks duizenden bezoekers trekt. De laatste jaren van haar leven is Ida Peerdeman opnieuw overvallen door duistere machten. Nog voordat ze in 1996 stierf maakte bisschop Bomers met instemming van Rome een eind aan het verbod op de verering van de *Vrouwe van alle Volkeren*. De huidige bisschop van Haarlem heeft de echtheid van de verschijningen erkend.

Kerk

Bij gelegenheid van haar verschijningen zou Maria zich aan Ida bekend hebben gemaakt als de *Vrouwe van alle Volkeren* en de wens hebben geuit voor een kerk waar de mensen haar konden bezoeken. In 1956 zou Maria aan Ida vanuit haar toenmalige woning in de Uiterwaardenstraat 408-3 als plaats voor de kerk de Zuidelijke Wandelweg hebben aangewezen, waar momenteel de RAI staat. Ida zag ook hoe die kerk er uit moest zien. Toen zij later in een film de Aya Sophia te Istanbul zag, herkende zij daarin haar eigen visioen. Over die kerk is momenteel veel te doen. Want in Amsterdam moet de Christus Geboorte Kerk wijken voor nieuwbouw aan de Zuidas. Ter vervanging wil het bisdom nu een kerk achter de RAI en houdt vol, dat het alleen om vervanging gaat.

Politiek

Ook in de gemeentepolitiek speelt de kwestie. Het CDA verwacht veel van de buitenaardse mogelijkheden van Amsterdam. Dat Amsterdam van een vissersdorp tot de 'Kroon van Europa' kon uitgroeien zou te danken zijn aan het mirakel van 1345 in de Kalverstraat. Zo zou een Genadeoord van Maria aan de Zuidas *booming business* zijn. De websites onder haar

nieuwe titel maken gewag van vele genezingen. De promotoren wijzen erop, dat Lourdes en Fatima onbeduidende gehuchten waren tot de verschijningen daar authentiek werden verklaard. In 2004 vroeg Gonny van den Oudenallen in de Amsterdamse gemeenteraad al om een Maria-beeld in de Rijnstraat, waar twee verschijningen van Maria plaatsgehad zouden hebben. De devotie tot Maria zou meer evenwicht brengen in de dominante groep toeristen die alleen voor de coffeeshops en de Wallen naar Amsterdam komen.

Reli-toerisme

Intussen is er een ontwerp voor een beeld tegenover het Centraal Station dat met tweeënveertig meter even hoog moet worden als de minaret van de Westermoskee. Verder moet in Amsterdam een reli-toerisme van de grond komen langs alle religieuze attracties van de stad. Daarin zouden ook het graf van Ida Peerdeman op Sint Barbara, de kapel aan de Diepenbrockstraat en de kerk bij de RAI moeten worden opgenomen. Amsterdam zou dan als het 'Jeruzalem van het Noorden' door geen enkel pelgrimsoord te evenaren zijn. De pelgrimsstromen zouden richting Amsterdam afbuigen. De beproevingen die met de aanleg van de Noord-Zuidlijn gepaard gaan, dienen in religieus perspectief te worden gezien. Straks speelt deze een belangrijke rol bij het vervoer van de miljoenen pelgrims in de nieuwe Mariastad, gelegen in een diocees dat vanaf 2009 *Haarlem-Amsterdam* heet.

Museum Catharijneconvent

Nog t/m 25 januari Allemaal Engelen; t/m 6 januari Zin in kerst; de Napoli-taanse kerststal.

Gedicht Gedacht

Keuze van de redactie

Kerstkindjes en Stille Nacht

Ik ben met kerst naar de mis geweest,
de klokken luidden helder,
ik heb de kerststal blij bezocht
en Stille Nacht gezongen.

Ik heb met kerst van de wijn geproefd,
de kerststollen gesneden,
de koffie naast de koek gemorst
en Stille Nacht gezongen.

Ik ben met kerst naar mijn bed gegaan
met tranen in mijn ogen,
ik heb het laatste nieuws gezien,
géén Stille Nacht gezongen:

Kerstkindjes lijden vandaag
honger en dorst,
ziekte en armoe
in onze rijke wereld.

Ine Verhoeven 2008

Een nieuwjaarsgroet voor...

Een nieuwjaarsgroet voor al die mensen
die ik langs deze weg ontmoet,
een warme groet voor al wie kou heeft,
wie 't leven zelden zingen doet.

Een nieuwjaarsgroet voor al die mensen
die hopeloos door 't leven gaan,
geketend in hun onvermogen,
door anderen soms niet verstaan.

Een nieuwjaarsgroet voor de verslaafden,
voor mensen op de dool geraakt,
voor wie gevangen zijn of zoekend
naar wat hun leven zinvol maakt.

Een nieuwjaarsgroet voor de verliefden,
de pasgeborenen op aard',
de oude mensen, ziek of eenzaam,
de kinderen en wie hoop bewaart.

Een nieuwjaarsgroet voor zoveel mensen
die ik ook niet met name ken
maar die mijn wegen ergens kruisen,
bij deze groet ik dan ook hen.

Een nieuwjaarsgroet voor al die mensen:
dat er geluk zou zijn en zin -
dat vrede, vreugde mogen groeien,
de rest... dat vul je zelf maar in

want Nieuwjaar is voor ieder anders,
maar liefde is wat allen bindt
en vriendschap zet de harten open, -
ik wens dat iedereen die vindt.

Adeleyd

Geloof belijden

Ik geloof in de mens
en in een wereld, waarin het
voor de hele mensheid
goed is om te leven;
en dat het onze taak is
om zulk een wereld te scheppen.

Ik geloof in gelijke rechten
voor alle mensen, in liefde,
gerechtigheid, vergeving en vrede.

Dit geloof is pas geloof
als het daad wordt.
Ik word hiertoe geïnspireerd
omdat ik geloof in Jezus van Nazareth;
ik wil mijn leven op Hem oriënteren.

Aldus geloof ik opgenomen te worden
in de mysterieuze relatie met degene,
die Hij 'zijn vader' noemde.

Mijn geloof zal er nooit toe leiden
aanspraak te maken op exclusiviteit.
Ik zal samen met anderen werken
voor een betere wereld,
maar dat alles in nederigheid,
mijn kruis dragend iedere dag.

En ik geloof in de verrijzenis,
wat het ook moge betekenen.
Amen.

*Robert Adolfs in Eimert Pruijm
Credo's Onderweg
W.D. Meinema, Delft*

Toekomst

wij reiken naar de toekomst die niet is
wat voor ons ligt dat houdt ons gaande
wij leven van het niet bestaande
en teren op tekorten en gemis

't verlangen maakt ons leven langer
't verzadigde bestaan is een soort dood
de levensvreugde ligt in het ontvangen
en alles hebben is de hoogste nood

en wee degenen die niets doen dan rusten
die hebben wat hun hart begeert
en ongelukkig die noch leest noch leert
gelukkig die nog droomt van verre kusten

wij blijven onvoldaan bij al wat wij verwerven
en lijden onder ongestoord bezit
wie alles heeft bereikt staat op het punt te sterven
belandt in 't graf al is het smetteloos gewit

Nico Tromp msc

(© Foto: Piet de Bont)

Een kind

Een kind
is een wonder van liefde
dat nog niemand griede.

Een boodschap van God
aan mensen gedaan.
Een glimlach van God
in ons aardse bestaan.
Een groet van God
aan ons gegeven.
Als een kind komt tot leven
gaat de hemel open op aard.
Moge het als een schat
door ons worden bewaard.

Zuster Virginie J. Meesters

Toekomst

Psalm en ritueel hulp bij bidden

Huub Schumacher

De joods-christelijke traditie heeft twee schitterende hulpmiddelen om bidden als levenshouding gaande te houden, te verdiepen of te vernieuwen: psalmen en rituelen. Beide verdienen aandacht binnen een gedachtevorming over wat bidden in een mensenleven kan betekenen.

Bidden is een manier van leven, een houding van doen en laten, gekenmerkt door een zo groot mogelijke en voortdurende innerlijke aandacht voor de Binnenkant, de Bron van het leven. Op momenten van aandacht is het alsof we die Bron door onszelf en door alles om ons heen voelen stromen.

Extra glans

Die verbinding kan extra glans geven aan elk moment en aan alles wat we doen. Ons hart ontwaart in de houding van de biddende mens iets moois, iets groters dan de mens, iets goddelijks misschien wel. Psalmen en rituelen zijn een groot goed. Beide zijn ze ontworpen en gegroeid in generaties mensen vóór ons die ook met de Binnenkant, dat Middelpunt, met God wilden accorderen. Wij hoeven het wiel gelukkig niet opnieuw uit te vinden. We mogen hun psalmen in de mond nemen; we kunnen hun rituelen gebruiken waardoor wij wellicht opnieuw kunnen delen in de oerbeweging van God naar mensen en van mensen naar God, - de oerbeweging die ons inziens wezenlijk is om gelukkig te zijn.

Meervoudig 'ik'

De 150 gebeden, 'de psalmen', vormen een bloemlezing van religieuze lyriek uit het oude Israël. Gebeden, her en der ontstaan in de loop van de laatste duizend jaren vóór het begin van onze jaartelling. Gebeden die doorheen de tijd 'oergebeden' voor velen zijn geworden. De psalmen munten veelal uit in literaire opbouw en zijn moeilijk te dateren. Voor ons is nu 'het wonder van het meervoudige ik' van belang. Elke psalm, hoe oud ook, kan ieders eigen psalm worden en voor aansluiting op de Accu zorgen. Psalm 23 over God mijn herder is waarschijnlijk een biddende uiting van maar één persoon geweest, maar toen dit gebed anderen onder ogen kwam, is het meteen ook bovenpersoonlijk geworden. Het 'ik' van de psalm wordt een 'meervoudig ik'. De beelden van 'grazige weiden, water en rust, donkere dalen, gedekte tafel en volle beker' nemen wij in de mond. We worden erdoor geraakt. Ze kunnen ook óns hier in déze periode van de geschiedenis weer terugbrengen bij en hechten aan het Middelpunt. Doordat we ons hart voor die al zo oude beelden openen brengen ze ons bij de Bron, bij God en zijn ze een extra hulpmiddel om de biddende levensstijl vast te houden. Psalmen kunnen als expliciet gebed ons bidden als houding ondersteunen.

Antislipcursus

In het boek *De Bijbel literair* wordt in verband met het Boek Psalmen gesproken over de antislipcursus van het Boek Psalmen. Een interessante gedachte. De 150 verschillende gebeden zijn elk afzonderlijk uit een eigen gemoedsstemming voort-

gekomen. Er zijn *vloekpsalmen*, *dankpsalmen*, *overwinningspsalmen*, *wanhoopspsalmen* e.a. Als je een psalm wilt bidden, dan kun je er natuurlijk eentje nemen die aansluit bij jouw gemoedstoestand van dat moment. Dit kan, maar hoeft niet. Een psalm bidden die je op dat moment misschien niet goed kunt invoelen hoeft niet verkeerd te zijn. Wat computerachtig uitgedrukt: hij zit dan in ieder geval alvast in je systeem en mocht er zich strakjes een onverwachte situatie voordoen, dan heb je misschien aan díé bewuste psalm juist heel veel! Op de 'antislipcursus' oefen je alvast wat je moet doen wanneer je straks onverhoeds in een slip raakt. Dan heb je bij de hand wat je doen moet; sinds de antislipcursus zat het al in je bestand.

Sacramenten betrekkelijk

Ook rituelen zijn een wonderlijk hulpmiddel om ons bidden als houding te versterken. Rituelen, mits goed voltrokken, haken je weer vast aan het Middelpunt, aan de Bron, aan God. Om vasthaken, opnieuw met God verkeren gaat het; niet om het ritueel. Dit is alleen maar dienstbaar aan die geleefde verhouding van de mens met God. Rituelen zijn betrekkelijk, staan in betrekking tot waarom het gaat: de geleefde verhouding met God. Dit geldt dus ook voor díé rituelen die sacrament heten.

Ook die zijn stuk voor stuk betrekkelijk, staan in dienst van een leven in vriendschap met God.

Aan de oevers van de Bron

Rituelen zitten mooi in elkaar. Het zijn van die wonderlijke combinaties van symbolen en symbolisch handelen en spreken. Ze halen naar boven wat gewone woorden of dingen niet kunnen. Een voorbeeld. Op de verjaardag van moeder hangen we slingers op (symbool), zingen we 'Lang zal ze leven' (symbolische woorden), vliegen haar om de nek en geven haar kusjes (symbolische gebaren). Op die manier laten we moeder voelen dat ze de liefste van de hele wereld is. Dit verjaardagsritueel draagt eraan bij in de komende tijd extra lief voor haar te zijn. Of we nemen brood in de hand (symbool van leven, van breken en delen), breken het en geven het aan elkaar (symbolisch gebaar) en zeggen erbij 'Dit is mijn lichaam' (sym-

bolische woorden waarmee we als het ware de naam van Jezus aan dit breken en delen van brood vasthechten). Juist dit ritueel kan ons helpen de komende dagen zoals Jezus brood en wijn voor anderen te zijn. Of we nemen water ter hand (symbool van helder, fris, leven), gieten het uit over het hoofd van de dopeling (symbolisch gebaar drukt uit dat we de dopeling al zien als zuiver, helder) en zeggen: Ik doop je in de Naam van ... (symbolische woorden om God over de dopeling af te roepen). Juist dit ritueel stimuleert om in navolging van Jezus mens-voor-een-mens te zijn!?

Verloren/ontheemd

In een cyclus van vier lezingen - 22/1; 29/1; 5/2; 12/2 - op zoek naar algemene gronden voor het gevoel van ontheemdheid, ballingschap en verloren-zijn vanuit filosofie, psychologie, kunst en theologie. Plaats: Dominicuskerk, Prof. Molkenboerstraat 5 te Nijmegen; tijd: 20.00-22.00 uur; entree € 5,00.

Informatie: Margot Niekus (024) 358 01 75
Ans Metz (024) 322 82 85.

Samen op pad

Redactie

Op deze pagina krijgen mensen met een beperking - hoe dan ook - aandacht en het woord. De redactie van De Roerom krijgt daarbij alle hulp van Els Bloemen, ondermeer auteur van *Aangenaam. Ik ben gewoon maar toch anders*. Deze maand iets over Martien Verheijen en over Mirjam van der Brugge, vrijwilligster bij de Oude IJsbaan te Delft.

Iedere zaterdagavond

Als je nagenoeg blind bent is de wereld een stuk kleiner. Dan is het handig als je in een vertrouwde omgeving de weg kent. De zevenenvijftigjarige Martien Verheijen is slechtziend en hij vindt dat ie geboft heeft toen *Dichterbij*-zorginstelling voor mensen met een verstandelijke beperking hem acht jaar geleden een nieuwe woonplek aanbod in het hartje van Sint Anthonis. Al gauw wist Martien zonder directe begeleiding, maar wel met blindenstok, de weg te vinden naar de nabijgelegen winkel, zijn stamcafeetje en de kerk. Martien zoekt immers graag plekken op waar hij met mensen kan buurten of op andere wijze samen kan zijn. Zo gaat hij iedere zaterdagavond naar de mis in de Heilige Anthoniuskerk in Sint Anthonis. Alle vaste kerkbezoekers kennen Martien als de blinde man, die zoekend en tikkend met zijn stok steevast in de bank op de eerste rij gaat zitten.

‘Ja, ik bof dat ik zo dichtbij de kerk woon... misschien net honderd meter lopen. Ik ga in de kerk vooral graag luisteren naar de liedjes en de preek van de pastoor en bidden voor ons moeke en papa die in de hemel zijn. Ik ben thuis de enige die nog iedere week naar de kerk gaat. Mijn vier broers en

Martien Verheijen (© Foto: Els Bloemen)

vijf zussen gaan bijna nooit meer naar de kerk. Vroeger gingen wij thuis allemaal, maar tegenwoordig is het overal hetzelfde. Ik zeg maar: wat ze niet meer doen, doen ze niet meer. Vroeger waren er op zondag drie missen... Een zingende mis, een stille mis en nog een soort mis en bij alle missen was het druk in de kerk. Als ik nou zaterdag om zeven uur naar de kerk ga, zit er bijna geen volk meer in de kerk.

Maar nu is het bijna Kerstmis en dan zal er wel weer veel volk in de kerk zijn. Kerstmis is toch een aparte dag en dan menen de mensen dat ze er heen moeten. Vroeger bij ons thuis, toen wij nog op de boerderij woonden, gingen wij 's nachts om twaalf uur met z'n allen te voet naar de nachtmis. Die duurde echt lang... ik geloof dat die nachtmis pas om twee uur afgelopen was. Als we dan thuiskwamen gaven we elkaar een hand en wensten we elkaar een zalig kerstfeest. Dan gingen we aan tafel koffiedrinken met worstenbroodjes en krentenmik. Dat was echt gezellig... zo midden in de nacht met z'n allen aan tafel.

Els Bloemen

Jaarlijks een kerstverhaal

Als bijna niemand met kerst bezig is, namelijk midden in de zomer, schrijft Mirjam van der Brugge (38) een kerstverhaal. Ze bedenkt eerst een verteller, een figuur die de kerstvertelling op speciale wijze kan brengen en maakt daar een verhaal bij. De afgelopen jaren zijn er al verschillende personlijkheden de revue gepasseerd; denk aan een clown, een soldaat en een prattende kerstboom die het tweeduizend jaar oude verhaal op geheel eigen wijze vertellen. Mirjam licht een tipje van de sluier op hoe dit jaar het kerstverhaal voor, door en met verstandelijk gehandicapten eruit zal gaan zien op zondag 21 december om 15.00 uur in de Vierhovenkerk. Mirjam heeft één van de speciale hoofdrolspelers bij zich, namelijk Madelief. Die speelt samen met vier verstandelijk gehandicapten, met nog drie andere buikspreekpoppen en

met Mirjam en haar man Pieter van der Brugge. Dit jaar, 2008, is het thema *Ooggetuige*. Tijdens het interview draagt ook Madelief haar steentje bij; ze vertelt van alles over haar rol. Haar collega poppen zijn Olivier, Angela en de hond Nogges, die je altijd twee keer moet roepen. Van de doelgroep speelt Frank Jozef, Monique speelt Maria, Trudie is herder en Petra de hulp van de herbergier.

Pieter en Mirjam werken, samen met anderen, als vrijwilligers bij de Oude IJs-

Mirjam van der Brugge met de pop Madelief (© Foto: Willem van Altena)

baan, onderdeel van Ipse. Van daaruit organiseren ze al sinds 1996 een jaarlijks kerstfeest. Het slaat in ieder geval aan bij de doelgroep. Want was het voorheen in de Ontmoetingskerk, sinds drie jaar moeten ze uitwijken naar een grotere ruimte, de Vierhovenkerk, die ook steeds voller begint te raken. Mirjam: ‘Bij ons is het met kerst echt feest en niet alleen voor mensen met een verstandelijke handicap of hun familie, maar ook voor bijvoorbeeld mensen met niet-gehandicapte kinderen. Kinderen komen anders vaak niet in contact met verstandelijk gehandicapten en tijdens zo'n kerstverhaal kunnen ze op speelse wijze met elkaar kennismaken.’ De verstandelijk gehandicapten doen actief mee aan het toneelstuk, dat uit verschillende scènes bestaat. Mirjam: ‘Het verhaal is zó geschreven dat mensen die op het laatste moment toch niet durven, niet mee hoeven te doen; anders wordt de druk te groot. Uiteindelijk doen ze altijd mee en doen ze het ook heel erg goed.’ Waarin onderscheidt deze kerstviering zich van andere? Mirjam: ‘We proberen het zó te brengen dat er iets van het verhaal bij de bezoekers blijft hangen.’ (*Ervaringen van 2007 en voornemens voor kerst 2008 dooreen!*)

Anselm Grün over Kerstmis

Franck Ploum

In dit kerstnummer van De Roerom een interview met niemand minder dan Anselm Grün. De bekende Benedictijner monnik en schrijver weet veel mensen binnen en buiten de kerk te raken met zijn boeken en zijn visie op geloof en traditie. Ook over Kerstmis heeft hij zo zijn mening. Een mystiek feest noemt hij het, waarin we tot ons mogen laten doordringen 'dat God ook in ons geboren wil worden'.

Ondanks een drukke agenda en een dagtaak in de abdij weet Anselm Grün tijd te maken voor een gesprek over Kerstmis. Een belangrijk feest in onze traditie, voor velen hét feest. Voor Grün heeft het alles te maken met de mystiek van menswording. 'Kerstmis is een mystiek feest, waarop we het geheim van de menswording vieren. We vieren niet alleen de geboorte van het goddelijke kind, maar ook onze eigen geboorte. God wordt in mij geboren en dit betekent dat ik niet vastzit aan het verleden, maar dat ik als een kind opnieuw geboren mag worden en nieuwe wegen mag inslaan.'

Spirituele weg

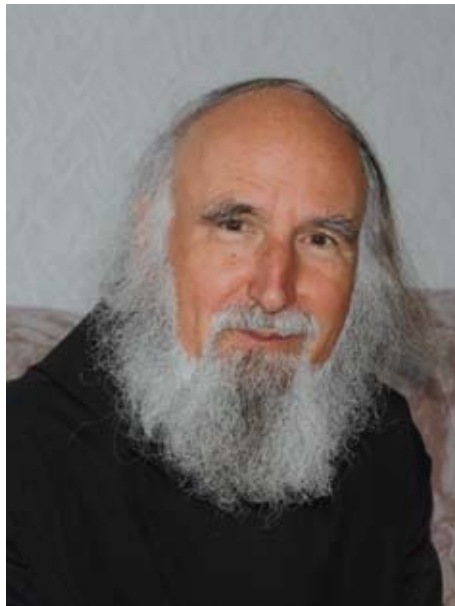
Is die nieuwe geboorte dan het geschenk dat we met Kerstmis mogen ontvangen? 'Het is niet echt een geschenk, eerder een herinnering aan het feit dat een nieuwe geboorte mogelijk is. Maar dat gaat niet zo maar. Elke nieuwe geboorte gaat gepaard met eenzaamheid, nacht, vreemd land, pijn. We willen liever verder leven zoals we dat gewoon zijn. We zien op tegen de doorbraak van het nieuwe. We weten niet hoe het nieuwe aanvoelt. Met Kerstmis worden we uitgenodigd om die spirituele weg van nieuwe geboorte te gaan.'

Niet vastgepind

Voor veel mensen is Kerstmis echter vooral een feest van ontmoeting met familie en vrienden, een feest van emotie en niet zozeer een feest van verandering in hun eigen leven. 'Als kind heb ik het kerstfeest ervaren als een warm bad. Ik voel nog de geborgenheid en liefde van thuis. Het was een bijzondere tijd in het jaar. Naarmate je ouder wordt verdwijnt de emotie en dringt meer en meer de spirituele betekenis door, dat God ook in mij geboren wil worden. Dat ik niet vastgepind word op wat voorbij is, ik mag oude patronen afbreken, zodat het zuivere en oorspronkelijke beeld van God duidelijk zichtbaar wordt in mij.'

Oerverlangen

Het lijkt er echter op dat veel mensen Kerstmis blijven beleven vanuit die eerste emotionele laag. Hoewel Pasen het belangrijkste christelijke feest is, wordt Kerstmis door miljoenen mensen gevierd en heeft het in de samenleving veel meer wortels dan het Paasfeest. 'Kerstmis is in

Anselm Grün (© Foto: Franck Ploum)

Europa sterk verbonden met het winterseizoen. Het oerverlangen naar dagen van licht en zon groeit. Mensen zoeken de warmte op bij elkaar en ontsteken licht in hun huizen. De boodschap van een moeder met haar kind op zoek naar onderdak spreekt hierdoor nog sterker tot de verbeelding. Het feit dat dit kind beeld is van God die in ieder van ons geboren wil worden versterkt de behoefte van mensen om het feest te vieren, zelfs wanneer ze andere christelijke feesten waaronder Pasen aan zich voorbij laten gaan.'

Heilige nachten

Is dat altijd zo geweest of typisch voor onze tijd? 'Dat is historisch te verklaren. De nacht heeft voor veel mensen en had zeker voor onze voorouders iets bedreigends. Van oudsher hebben mensen getracht de nachten te veranderen in iets heiligs. Daarom hielden bepaalde mysteriegodsdiensten hun plechtigheden 's nachts. Ook de Germanen kenden gewijde, heilige nachten. Voor hen waren dat de midwinternachten die het langst duren. Ze werden door de Germanen aan hun goden gewijd. In de periode tussen kerst en Driekoningen probeerden ze have en goed te beschermen met amuletten, wierook en bezweringen. Ze smeekten de goden deze gevaarlijke nachten te *helen* zodat ze geen ongeluk meer zouden brengen maar heil, geluk en gezondheid. Het

woord heilig heeft niet alleen te maken met heil, maar betekende in de oud-Germaanse talen ook tover, gunstig voortekenen, geluk. Men wijdde de nachten om ze te betoveren zodat ze geluk zouden brengen.'

Diep geraakt

Blijkbaar heeft de jonge christelijke kerk daar handig op ingespeeld. 'Weihnacht, het Duitse woord voor Kerstmis, is een begrip dat de Germaanse christenen ontleend hebben aan hun voorouders. Als Christus midden in de nacht geboren wordt, dan wordt onze nacht werkelijk omgetoverd tot een gelukbrengende nacht, tot een gewijde nacht. Door haar kerstboodschap te brengen bij de Germanen op het moment dat ze de donkerste nachten doormaakten, heeft de kerk de Germaanse ziel diep geraakt. Het is dan ook begrijpelijk dat Kerstmis in Germaanse streken meer betekent dan Pasen, wat toch eigenlijk het belangrijkste christelijke feest is. Kennelijk heeft het beeld van *Weihnacht - gewijde nacht* - een bevrijdend en heilzaam antwoord gegeven op de angst van de Germanen voor hun demonische nachten.'

Kerstmis ontvlucht

Aan de ene kant zien we een enorme commerciële vlucht rond Kerstmis en steeds meer mensen die eigenlijk niet echt meer weten wat er gevierd wordt in de kerken. Anderzijds is er ook een groeiende groep mensen die Kerstmis uit de weg gaat. 'Steeds meer mensen ontvluchten Kerstmis. Het feest is voor hen leeg geworden. Vaak krijgt de commercie de schuld en we kunnen natuurlijk niet ontkennen dat de commercie rond kerst een enorme vlucht heeft genomen en veel is gaan bepalen. Maar uiteindelijk gaat het toch om de vraag wat je er zelf mee doet. Wanneer je die vraag door laat dringen dan kom je bij heel andere oorzaken terecht. Vooral dat mensen de emotie en het kerstgevoel van hun kindertijd zijn kwijtgeraakt en er niets voor in de plaats gekomen is. Veel mensen vieren jaar na jaar Kerstmis en denken met weemoed terug aan hun kindertijd, hun verloren geraakt geloof in een vreedevolle wereld. Ze herinneren zich kinderfeestjes vol verrassingen en het gezellige samenzijn in hun gezin. Maar de herinnering aan voorbijgevoelde feesten is geen garantie dat de huidige feesten net zo mooi zullen zijn. Als we niet telkens opnieuw stilstaan bij wat Kerstmis ons te zeggen heeft, kunnen we alleen maar teleurgesteld worden.'

Te grote sprong

Maar wat is dan de diepere oorzaak? 'Het lukt mensen niet meer om bij hun diepste verlangens te komen. Het idee dat God

in hen geboren wil worden is een te grote sprong. Er is geen bedding meer waarop dat kan landen, geen voedingsbodem meer waarop het betekenis kan krijgen en vruchtbaar worden. Daarbij speelt ook mee dat er geen feest is dat zo duidelijk de kloof laat zien tussen ideaal en werkelijkheid als het kerstfeest. We hunkeren naar het paradijs, naar goede gezinsrelaties, naar een wereld waar we ons thuis kunnen voelen. Maar als het kerstfeest ons inhoudelijk niets meer zegt, ervaren we ook geen feestvreugde maar pijn. We kunnen niet meer geloven in de diepere zin ervan.'

Vensters

Volgens Anselm Grün zijn het de verschillende beelden die gebruikt worden, zoals de stal, het wachten, het uitzien naar, de sterren en de kribbe, die mensen weer op het juiste spoor kunnen zetten. 'De beelden van advent en kerst geven uiting aan ons verlangen naar een nieuw begin. Ze willen ons helpen om onze dagelijkse realiteit en onze beslommeringen te ontstijgen en het domein van God te betreden, de plek waar we vaste grond onder de voeten krijgen. Ze roepen het oorspronkelijke beeld van de mens in ons wakker en een verlangen naar een hernieuwd samenleven. Wanneer je de beelden niet alleen van een afstand bekijkt, maar betreft op je eigen leven, dan ga je begrijpen dat ze gaan over je eigen menswording. Door de beelden heen schijnt het goddelijke mysterie van het eeuwige licht in de duisternis van je eigen aardse bestaan. Ze geven een antwoord op je diepe verlangen naar een nieuw begin. Ze helpen je om de ander met nieuwe ogen te bekijken en te respecteren. Zo kun je als mens nieuwe wegen voor jezelf en de wereld ontdekken. Niet alle beelden zullen voor iedereen even sterk spreken, mensen moeten het beeld dat hen het meest aanspreekt gebruiken als een venster op het mysterie van

God en van je eigen leven. Een venster dat je nieuw inzicht kan geven en laten zien wat je tot nog toe over het hoofd hebt gezien.'

Verlangen

En dat nieuwe inzicht kan antwoord geven op je diepste verlangen? 'Het verlangen naar nieuwe wegen en andere verhoudingen voor onszelf en de wereld heeft in onze tijd plaatsgemaakt voor cynisme en berusting. Kerstmis laat zien dat dit verlangen echter sterker is dan alle scepsis. Kerstmis wil ons ondanks alle twijfel en teleurstellingen een vast punt aanreiken vanwaaruit we op weg kunnen gaan, opnieuw kunnen beginnen met onszelf en de wereld.'

Liturgische kerst

Anselm Grün zelf brengt de kerstdagen altijd door in de abdij bij zijn medebroeders. Er is geen tijd voor familiebezoek, wel aandacht voor wie hem dierbaar zijn. 'Mijn eigen kerstfeest is sterk liturgisch ingevuld. We beginnen met de vigilie op 24 december. Dat is het vroege ochtendgebed. Tijdens de gebedstijden van de 24^e groeien we langzaam naar de nacht toe. Tijdens het avondeten is er altijd een toespraak van de abt en zingen we een lied. Van acht tot half elf gaat iedereen naar zijn eigen cel om in stilte te mediteren. Ik verlicht mijn cel dan met kaarsen en mediteer over het voorbije jaar en wat Kerstmis nu voor mij betekent. Om twaalf uur beginnen we met psalmen zingen, voor de wereld bidden en vieren we de eucharistie. Dit duurt dan tot half twee. Eerste kerstdag gaan onze getijden gewoon door en is er een feestelijke eucharistieviering. Ik bid veel, met name voor mensen die mijn gebed speciaal gevraagd hebben.' Ruimte voor familiebezoek is er niet. 'Natuurlijk bel ik wel een aantal dierbare mensen.'

De benedictijner abdij van Münsterschwarzach (© Foto: Abdij Münsterschwarzach)

Balen!

Het is Kerstmis en ik baal. Ik baal ieder jaar van Kerstmis. Waarom? Omdat ik altijd het gevoel heb dat het feest me opgedrongen wordt door de middenstand. Kerstmis is een feest dat allang niet meer voornamelijk in de kerk gevierd wordt. Ik stoer me daaraan. Waarom? Ik weet het niet zo goed. Als het Pasen wordt en de chocolade-eitjes liggen nog voor het begin van de vastentijd bij de bakker en de Hema in de schappen, dan doet het me niets. Maar met Kerst stoer ik me aan de uiterlijkerij van eten, drinken en dure cadeaus. Het heeft allemaal helemaal niets meer te maken met de geboorte van het kind in Bethlehem. Tijdens de nachtmis zit de kerk vol met mensen die teleurgesteld zijn dat het niet gebruikelijk is je jas uit te trekken. Waarom hebben ze anders hun mooiste pak of jurk aangehouden?

Kerstmis heeft voor mij een bij-smaak van misplaatste kitsch, een feest dat met een iets te zoet roze sausje overgoten is. Ik zou willen dat het anders was, dat ik sterk genoeg in mijn geloofs-schoenen stond om me niets aan te trekken van het sentiment en me kon richten op de kern van de boodschap: het mysterie van de Menswording. Daar is niets sentimenteels of kitscherigs aan. Dat is een geheim waar je nooit over uitgedacht raakt. En dat is wat mij in het geloof zo aantrekt: het is iets waar je nooit over uitgedacht raakt, iets wat je met de beste wil van de wereld nooit helemaal kunt doorgronden. Het gaat je verstand te boven. Kerstmis is in feite een té ingewikkeld feest. 'Het woord is vlees geworden.' Wie kan dat nu begrijpen? Nee, wij zeggen liever dat een kindje geboren is en laten het daarbij. Die boodschap kan een kind begrijpen. Kerstmis teruggebracht tot een aandoenlijk verhaaltje. Ik wacht rustig af tot het derde kerstdag is en ik weer rustig verder kan ploeteren rondom de vraag wat ik nu eigenlijk geloof. Zo heb ik het 't liefst namelijk. Ik wens u, desondanks, gezegende kerstdagen.

Suzanne van der Schot

Bron van zijn ...

Joep Huiskamp

Anderhalf jaar geleden werd ik op zondagmorgen geconfronteerd met een uitzending van *Het Vermoeden*. Het was een interview van Annemiek Schrijver met Bram Moerland, cultuurfilosoof en gnosiskenner. Ik heb zijn boeken *Schatgraven in Nag Hammadi* en *Schatgraven in Thomas* inmiddels gelezen. Het heeft mijn eigen denken onderbouwd, bevestigd en verrijkt. Maar wat mij in die uitzending het meest gefascineerd heeft was het *Onze Vader* zoals dat in het Aramees verwoord is en geklonken heeft in de eerste christentijden. Het Aramees is ook de taal die Jezus gesproken heeft.

Het is riskant om iets wat mensen vertrouwd is en waarmee ze zijn opgegroeid aan te tasten of te veranderen. Maar in het kader van dit blad, dat toch niet voor niets 'Roer-om' heet, voel ik me veilig om dit te doen.

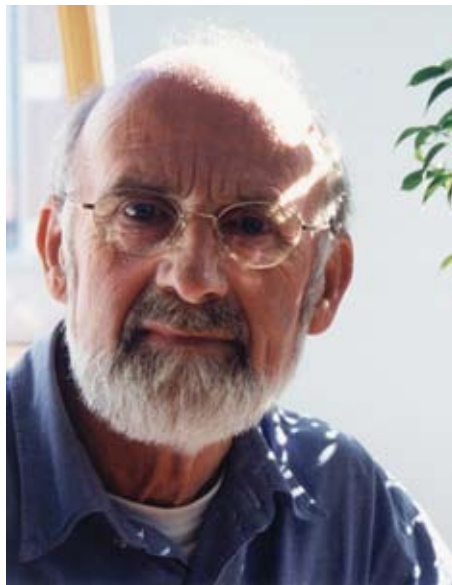
De kernboodschap

Voor mij ligt de kern van Jezus' boodschap in de aanhef van dit *Onze Vader*. Hierin wordt het begrip Vader niet gebruikt. De eerste regels luiden: *'Bron van Zijn, die ik ontmoet in wat me ontmoert. Ik geef u een naam opdat ik u een plaats kan geven in mijn leven'*. Jezus heeft in zijn leven getracht om het oude godsbeeld, het oudtestamentisch godsbeeld van een God, die ergens van bovenaf beloont en straft en de wet dicteert, te doorbreken. Die boodschap is al vrij vroeg overwoerd, toen de 'beweging' van Jezus werd ingekaderd tot een instituut. Dit ging steeds meer gepaard met voorschriften, geboden en verboden, leerstellingen en dogma's. Met andere woorden: het oude godsbeeld is verplaatst naar beneden met als vertegenwoordiger een instituut, de Kerk, die voorschrijft wat mensen moeten geloven. Het woord 'geloven' is eigenlijk toen pas ontstaan. Daarvoor was er bij de eerste christenen geen sprake van geloven. Men geloófde niet, maar men ervoer, beleefde de kernboodschap van Jezus. Niet voor niets zei men van de eerste christenen 'Zie, hoe ze elkaar liefhebben'. De eerste christenen kwamen informeel samen om het brood te breken en die boodschap uit te dragen naar elkaar. Dat had Jezus gezegd: blijf samen komen, houd van elkaar, breek en deel het brood en weet dat ik in de geest bij jullie ben. Geen sprake van 'transsubstantiatie' en 'dit is mijn lichaam'.

Onze Vader

Terug naar het 'Onze Vader', in het Aramees 'Bron van Zijn'. Bron is oorsprong, geboorte. Deze term laat ruimte voor het mannelijk en vrouwelijk aspect in het mysterie van het bestaan. En in plaats van 'die in de hemel zijt' wordt gezegd 'die ik ontmoet in wat me ontmoert'. Bij 'hemel' denken we toch vaak: hoe, wat, waar, wanneer hemel? In die andere formulering komt de hemel ineens veel dichterbij. Die Bron die wij ervaren is in ons, in de ander en overal om ons heen. Overal waar iets ons ont-

roert. De geboorte van een kind. Een kind van drie jaar dat zijn armpjes naar je uitstrekt. De uitstraling van iemand, die jou tegemoet treedt. Een prachtige zonsopgang ... Zo zag ik onlangs op een mistige

Joep Huiskamp

zondagochtend tegen de achterkant van een huis, hoe zich daar op alle struiken talloze spinnenwebben hadden gevormd. Het was een kunstwerk! Ik ben dichterbij gelopen en heb van bovenaf in zo'n web gekeken, de structuur bewonderd, minutenlang ademloos toegekeken. Toen kwam de zon het geheel nog verfraaien. Op zo'n moment komt bij mij die zin naar boven 'Bron van Zijn, die ik ontmoet in wat me ontmoert'.

Jezus en de Bron van Zijn

Een citaat uit het Thomas Evangelie. 'Jezus zei tot zijn leerlingen: Vergelijk me eens met iemand en vertel me op wie ik lijk. Simon Petrus zei tot hem: Je lijkt op een rechtvaardige engel. Mattheüs zei tot hem: Je lijkt op een wijze filosoof. Thomas zei tot hem: Meester, mijn mond staat mij niet toe te zeggen op wie je lijkt. Jezus zei: Ik ben jouw meester niet. Omdat jij hebt gedronken, ben je dronken geworden van de opwellende 'Bron' die ik je heb getoond. En hij nam hem terzijde, trok zich met hem terug en vertelde hem drie dingen. Toen Thomas terugkeerde naar zijn metgezellen, vroegen zij hem: Wat heeft Jezus

tegen je gezegd? Thomas zei tot hen: Als ik jullie een van de woorden vertel die hij mij gezegd heeft, zul je stenen opnemen en naar mij werpen: een vuur zal uit de stenen komen en jullie verbranden.'

De Christusnatuur in ons

Jezus wil geen meester genoemd worden. Hij voelt zich aan ons gelijk. Jezus heeft Thomas wel iets getoond: Zichzelf in zijn ware aard en in zijn christusnatuur, de goddelijke bron. Jezus heeft Thomas geleerd werkelijk te zien. Thomas stond daarvoor open. Hij is genezen van zijn blindheid. Zo dragen wij allen die christusnatuur en hebben wij die goddelijke vonk in ons. Dat is de 'Bron van Zijn' in het Arameese *Onze Vader*.

*Bron van Zijn, die ik ontmoet
in wat me ontmoert,
ik geef u een naam,
opdat ik u een plaats kan geven
in mijn leven.*

*Bundel uw licht in mij -
maak het nuttig.*

*Vestig uw rijk van eenheid nu.
Uw enige verlangen hangt dan
samen met het onze.*

*Geef ons wat we
elke dag nodig hebben
aan brood en aan inzicht.*

*Maak de koorden van fouten los,
die ons vastbinden aan het verleden,
opdat ook wij anderen
hun misstappen kunnen vergeven.*

*Laat oppervlakkige dingen
ons niet misleiden.*

*Uit u wordt de alwerkzame wil geboren,
de levende kracht om te handelen,
het lied dat alles verfraait en
zich van eeuw tot eeuw vernieuwt.*

Dit *Onze Vader* wordt nog steeds gebruikt in de Syrisch Orthodoxe Kerk in Zutphen.

Bram Moerland *Schatgraven in Nag Hammadi* (inleiding tot de Gnostiek) ISBN: 978 90 6271 922 8. Uitgeverij Synthese.

Bram Moerland *Schatgraven in Thomas* (Oorspronkelijke betekenis van het Thomas-evangelie) ISBN: 978 90 3513 145 3. Uitgeverij Bert Bakker.

Zachte krachten cruciaal

Rob van der Zwan

In januari 2009 zal de eerste zwarte president van de Verenigde Staten aantreden, Barack Obama. Velen hebben met spanning de verkiezingstrijd gevolgd. Toen eenmaal duidelijk was dat Obama inderdaad zijn tegenstander McCain had verslagen, volgde een emotionele ontlading. Vooral voor de Afro-Amerikanen was het een bijzonder moment.

Een halve eeuw geleden nog maar was rassenscheiding een bittere realiteit in het zuiden van de Verenigde Staten. De kansen voor de Afro-Amerikanen maatschappelijk een betere plaats te krijgen waren zeer beperkt. En nu wordt een donkere man president. Geen wonder dat de activisten van het eerste uur, zoals de dominee Jesse Jackson, diep geroerd waren. De nieuwe president is allerm minst te benijden. De problemen waarmee de Verenigde Staten kampen zijn enorm. Het zal veel inventiviteit en stuurmanskunst vereisen om de situatie ten goede te keren. Daarover is elders reeds het nodige gezegd.

Hoop en vertrouwen

In de presidentsverkiezingen heeft 'hoop' een belangrijke rol gespeeld. De Amerikanen, de situatie en beleid van president Bush beu, hebben de hoop op verandering - change! - gekoppeld aan de persoon van de charismatische Obama. Dit werd extra gestimuleerd door het feit dat zijn optreden, het timbre in zijn stem deed herinneren aan de fameuze toespraken van Martin Luther King. Naast de hoop was ook het - beschaamde - 'vertrouwen' vaak in het nieuws. En dat is nog steeds zo. Het verhaal is bekend. Het hypercommerciële deel van de financiële sector heeft in de afgelopen jaren zoveel dubieuze financiële producten in elkaar geknutseld dat zij -

product en verkoper - hun geloofwaardigheid hebben verloren. De financiële sector heeft daarmee een hersenschudding opgelopen. Zij heeft een enorme dreun moeten incasseren die nu doorwerkt in alle economieën over de hele wereld.

Harde kant

Twee waarden die doorgaans gebruikt worden in de sfeer van levensbeschouwing hebben de boel op z'n kop gezet. De zachte krachten van hoop en vertrouwen hebben zich van hun keiharde kant laten zien. Wat betekent dit? Het geeft aan dat waarden als hoop en vertrouwen nauw verweven zijn met ons 'mens-zijn' en 'samen mens-zijn'.

Oppervlakkig gezien lijkt religie alleen over God te gaan. Wie dieper graaft, weet dat religie ten diepste over de mens gaat, ook al is er dat overstijgende perspectief. Generaties voor ons, hebben op enig moment de hoop en het vertrouwen in het domein van het religieuze getrokken. Zonder hoop en vertrouwen doet de mens niets, is de mens niets. Vertrouwen - geloof - en hoop zijn de twee elementen in de drieslag waarmee Paulus de kern van de christelijke boodschap heeft samengevat. Het derde element is natuurlijk de liefde.

Daarnaast is ons ook overgeleverd om de verhouding tussen God en mens te zien in termen van 'krediet', namelijk via de idee van 'genade'. De voorstelling van de genadige God en de zondige mens is door theologen niet altijd even handig uitgewerkt of uitgelegd. Voor velen is daardoor de christelijke boodschap onverteerbaar geworden.

Om over na te denken

Ik zal het bij deze bespiegelingen laten. Niettemin is het de moeite waard om gedurende de feestdagen hierover eens verder te peinzen. Zachte krachten zijn cruciaal, en laten zich uiteindelijk niet negeren. Wie de hoop naar zich toe kan trekken zet alleen al daarmee verandering in gang; en een slecht beheer van verkregen vertrouwen brengt processen teweeg die iedereen zullen schaden.

Klacht

hoor het klagen in Rama
het droeve geweën
Rachel schreiend
om haar kinderen
(Jeremia 31,15)

mijn God
ik word te oud
ik heb teveel gezien

kon ik nog onbekommerd
kijken naar een kind
kon ik vergeten
wat ik zag
ach

ik klaag de armoë aan die
mensen er toe dwingt
hun lichaam te verkopen
hun ziel hun kind

ik klaag de wellust aan
die zich naar believen laat
gerieven door een ander
mens een vrouw een kind

mijn God
ik word te oud
ik heb teveel gezien

kon ik nog onbekommerd
kijken naar een kind
kon ik vergeten
wat ik zag
ach

ik huiver om
bedrogen kinderogen
om lijfjes dodelijk vermoeid
gebogen onder slavernij

ik treur om
kinderen geprest tot
prostitutie om kindsoldaten
dol door drugs

mijn God
ik word te oud
ik heb teveel gezien

kon ik nog onbekommerd
blij zijn om een kind
kon ik vergeten
wat ik zag
ach

kon ik maar onbekommerd
blij zijn om
dit kind.

Jan van de Ven
Uden, 23/11/03

Vrees niet

Franck Ploum

Veel mensen bezoeken met kerst een kerk. Van kerkbetrokkenen hoor je vaak dat het alleen voor de sfeer is, dat het erbij hoort, dat mensen een beetje kerstgevoel willen krijgen alvorens ze gaan eten en drinken. Ik geloof daar niets van.

Uit een onderzoek over kerk en geloof - een paar jaar geleden gehouden onder Nederlanders - bleek dat ongeveer 35% met kerst een kerk wil bezoeken. Vijfendertig procent alleen maar voor de sfeer, het goede gevoel? Ik geloof het niet. Ik

elkaar, voor wat komt, voor het leven. En onze samenleving met al haar techniek en vooruitgang blijkt niet in staat om dat verlangen naar geborgenheid, veiligheid, saamhorigheid en liefde te vervullen. Zij getuigt eerder van het tegendeel: zinloos

'Vlucht naar Egypte' op papyrus gedrukt en als souvenir uit Egypte meegebracht.

denk dat kerstmis veel meer een moment is waarop er bij mensen iets wakker wordt geschud. Kerstmis roept behalve sfeer en herinnering vooral verlangen op. Een verlangen naar geborgenheid, saamhorigheid, veiligheid en liefde, dat diep in ons allemaal leeft. Kerstmis appelleert aan ons diepste verlangen te kunnen leven zonder angst. Niet alleen in het Evangelie staat *Vrees niet*; de hele bijbel staat vol van *Wees niet bang*, *Ik breng goed nieuws*.

Elke dag zijn we bezig de angst uit ons leven te bannen. We beschermen onszelf, zorgen dat we op eigen benen kunnen staan, niet afhankelijk zijn van anderen. We verzekeren ons dubbel en dwars, luiten onze huizen af met rolluiken en dievenklauwen. We brengen onze kinderen met de auto naar school, twee straten verder. En dat allemaal omdat we bang zijn dat ons of onze kinderen iets overkomt. En we hopen dat we met al deze maatregelen de angst kunnen afleggen en gelukkig zijn. En zo leven wij bang voor

geweld, afpersing, moord en doodslag; wereldwijd bijna 30 miljoen mensen op de vlucht. De grootste milieurampen zijn niet langer ondenkbaar. De wereld is een kruisvat, - wie gooit de lucifer erin?

Niemand zal zeggen geen angst te kennen. Maar allen die met kerst een kerk bezoeken zeggen bewust of onbewust: ik wil dat het anders is. Misschien moeten we de oplossing niet langer zoeken in een samenleving waarin ieder kiest voor zichzelf, in een wereld die tot de tanden bewapend is. Misschien moeten we niet langer wachten op het zoveelste vredesplan van de machthebbers en al onze kaarten op Obama zetten. De oplossing moet eerst en vooral gevonden worden bij onszelf, bij dat wat ons ten diepste bezighoudt, raakt en inspireert. Het verhaal waarvoor met Kerstmis miljoenen op pad gaan en dat we allemaal van buiten kennen, lijkt dan ook wel een soort laatste strohalm. We willen het horen, omdat het ons terugbrengt naar een situatie waarin uiterlijk, status en ver-

dienste niet meer tellen. Het enige wat in het kerstverhaal telt is de vraag, of je bereid bent van je troon af te dalen, je masker af te gooien en in alle kwetsbaarheid wilt kijken naar die eenvoudige stal, de plek waar je de mens ziet, puur natuur: zonder functie, zonder titel; hier ligt een kwetsbaar kind.

Kerstmis brengt ons echter niet alleen terug bij wie we ten diepste zijn en waar we naar verlangen. Het roept ook een religieus verlangen wakker, dat gaandeweg ons leven onder stof bedekt is geraakt; bedolven onder de zwaarte en eisen van ons bestaan. Of misschien wel door nalatigheid, afkeer, geen zin meer in. Op de een of andere manier kruipt dat religieuze verlangen met Kerstmis weer onder het puin vandaan. We moeten het opnieuw ont-dekken, zichtbaar en voelbaar maken. Het is een gevoel dat ons laat weten dat ik niet alleen de moeite waard ben in ogen van mensen, maar dat God mijn bestaan heeft gewild. Dit is wat ons met kerstmis ten diepste raakt. En als we ermee leren omgaan, helpt het ons bij het ont-dekken van wat zo ver weg leek: Ik ben zoals ik ben door God geliefd, gewild, aanvaard. Ik mag me als mens gekend weten voor Gods aangezicht. Met Kerstmis mag ook ik weten dat het licht in de duisternis niet alleen daar en toen straalde, maar dat het ook nu straalt, mijn duisternis wegvaagt, mijn leven wil vernieuwen tot een leven zonder angst. *Vrees niet, schrik niet, wees niet bang: goed nieuws voor alle mensen van goede wil!*

Zinboekjes

Uitgeverij Oase Media b.v. brengt drie kleine *Zinboekjes* met per dubbele pagina telkens een inleef-foto en een korte bezinningstekst van Greet Brokerhof-van der Waa. Eenvoudige goed te vatten teksten laten je zonder gezochte vondsten of gekunstelde diepzinnigheden verder kijken dan de dagelijkse werkelijkheid. De boekjes zijn zeer geschikt als klein maar hartelijk cadeau. Het boekje *Licht* is speciaal voor de decembermaand samengesteld. Er zijn ook *ZinCards* bij dezelfde drie thema's, waarop één foto en tekst staan. Deze kaarten zeggen aanmerkelijk meer dan de gelegenheidskaarten die in supermarkten te koop zijn. Echt een verrijking. *Peer Verhoeven*

Te bestellen via www.zincards.nl en www.zinboekjes.nl

Anderen over kerst

Marcel Zagers

Ilknur Efe (20) en Özlem (Benek) Çetin (22) zitten beiden in het laatste jaar van de Pedagogische Academie voor Basisonderwijs te Tilburg. Het maakt Ilknur nog niets uit of ze later op een openbare of katholieke school komt te werken, maar combinatieklassen hebben op dit moment niet haar voorkeur. Als Benek haar diploma heeft, verhuist ze met haar ouders en jongere broer naar Turkije. Dit stond al jaren vast en ze ziet ernaar uit om daar aan het werk te kunnen, al zal dat niet meteen kunnen omdat de eisen in Turkije veel hoger zijn.

Binnenkort is het weer Kerstmis. De voorbereidingen zijn al lang in volle gang, wat wil zeggen dat in de winkels de nodige kerstspullen te koop zijn. *Weten jullie wat het christelijke kerstfeest betekent?* Benek: 'Ik weet dat Jezus met kerst is geboren, ik ken ongeveer het hele kerstverhaal. Ik zat op een rooms-katholieke basisschool en daar werd veel aandacht besteed aan de christelijke feestdagen. Zelf deed ik er altijd aan mee.' Ilknur bevestigt dit. Haar ouders hadden er geen enkel probleem mee en vonden dat ze dit gewoon moest leren. Ze hebben zelf ook wel eens een kerstboom gezet omdat zij dat zo graag wilden. De Turkse buurvrouw van Ilknur had vorig jaar een kerstboom in haar huis met lichtjes en kerstmantjes, puur vanwege de sfeer. Ouders van Marokkaanse en Somalische herkomst gaan hier volgens hen overigens minder soepel mee om.

Gezellig feest

Het kerstfeest wordt verschillend beleefd. Sommigen kijken ernaar uit, anderen vinden het maar niks. Er is ook elk jaar veel kritiek op dit feest. Mensen zouden het verhaal achter Kerstmis niet meer kennen. Wat vieren ze dan nog? *Wat vinden jullie van de manier waarop Nederlanders Kerstmis vieren? Misschien moet ik de vraag anders stellen: wat vinden jullie van de manier waarop in Nederland Kerstmis wordt gevierd?*

Ilknur: 'Ik vind het een gezellig feest, waarbij iedereen het beste voor elkaar wil en doet. Je ziet ook dat mensen met Kerstmis meer aan elkaar denken. De stad wordt ook volop versierd met lichtjes, in de binnenstad wordt een grote kerstboom geplaatst. Dit zorgt voor een warme, gezellige sfeer. Maar ik vind wel dat het bij kerst vooral om cadeaus gaat. Mensen zijn druk bezig cadeaus voor elkaar te kopen. Ik vind dat dit niet alleen met Kerstmis hoeft te zijn. Een cadeau kun je kopen wanneer je maar wilt. Niet bij iedereen gaat het om cadeaus krijgen. Er zijn ook mensen die waarde hechten aan de sfeer van saamhorigheid.'

Benek: 'Ik vind het er altijd erg gezellig uitzien met al die lichtjes en versierde steden. Ik dacht ook altijd dat je als 'Nederlander' echt uitkijkt naar dit feest, maar dat is niet zo. Ik heb van sommige vrienden en vriendinnen van de middelbare school gehoord dat ze Kerstmis helemaal

niet leuk vonden en dat ze het niet wilden vieren. Dit vind ik 'vreemd'. Als wij een feest hebben wordt het volop gevierd met de hele familie. Er worden nieuwe kleren gekocht, er wordt een tien-gangen menu klaargezet en ik heb nog nooit iemand horen klagen.' Als Ilknur en Özlem kerstkaarten krijgen, sturen ze zelf ook altijd een kaartje terug. Naar familie sturen ze trouwens ook kaarten met 'Gelukkig Nieuwjaar'.

Met anderen

Hoe vieren, beleven en ervaren jullie trouwens de islamitische feestdagen? Ilknur: 'Ik probeer me zoveel mogelijk aan de islamitische regels te houden zoals vasten en bidden. Er zijn ook veel dingen waar ik me als moslim aan houd, maar waar iedereen zich aan moet houden zoals niet stelen en eerlijk zijn. Sommige dingen komen ook overeen met wat er in de bijbel staat. Ik vind het zelf wel belangrijk islamitische regels na te leven. De islamitische feestdagen vind ik gezellig. Je gaat op familiebezoek en kennissen bezoeken. Je wordt bij iedereen altijd warm ontvangen. Dit is misschien ook wel een verschil met een christelijke feestdag. Veel mensen vieren die alleen met hun gezin; wij vieren ze met alle mensen. Tijdens een feestdag komen mensen in de moskee elkaar tegen en begroeten en feliciteren elkaar, ook al kennen ze elkaar niet. Dit geeft een

saamhorigheidsgevoel bij de mensen.' Benek: 'Als wij een feestdag hebben wordt dit gevierd met bijna alle moslims. We gaan op bezoek bij anderen; bij mensen die je kent maar ook wel bij mensen die je alleen van gezicht kent. Je gaat daar zitten, eet hapjes en maakt een babbeltje. Dan is het weer tijd om naar iemand anders te gaan. Het wordt zó gevierd dat we een eenheid vormen.'

Samen vieren

Al jarenlang wordt er gediscussieerd over de richting waarin onze multiculturele samenleving zich zou moeten ontwikkelen. *Denken jullie dat het in de toekomst mogelijk is dat 'andersgelovigen' met elkaar elkaars feestdagen vieren? Wat zou daarvoor moeten gebeuren?* Ilknur: 'Het zou best kunnen dat 'andersgelovigen' met elkaar feestdagen vieren, maar ik denk niet dat dit spoedig zal gebeuren. Moslimkinderen vieren kerst op school, maar thuis niet. Ik denk ook niet dat dit de komende tijd zal veranderen.' Benek: 'Op sommige scholen misschien wel, met name scholen die ook vele allochtone kinderen hebben. Dan hebben ze tenminste nog een 'reden' om het te vieren. Ik denk persoonlijk niet dat een Nederlander het Suikerfeest zal vieren; het hoort immers niet bij zijn geloof. Maar ook omgekeerd niet. Een moslim zal niet snel het kerstfeest gaan vieren.'

Wat doen jullie zelf trouwens op 25 en 26 december? Ilknur: 'Ik vier geen kerst en wat ik op die dag doe weet ik nog niet.' Benek: 'Ik ben dan op vakantie in Turkije. Wat ik hiervóór altijd deed met kerst was wisselend. De ene keer in Turkije, de andere keer in Nederland. Ik heb nooit het kerstfeest gevierd. Voor mij is het altijd een vrije dag geweest.'

Ilknur Efe en Özlem (Benek) Çetin

De laatste

Joost Koopmans

Nederland maakt het einde mee van religieuze gemeenschappen, die tot aan de jaren zestig van de vorige eeuw een bloeiend bestaan kenden. Bijvoorbeeld de *Dominicanessen van het Allerheiligst Sacrament*, opgericht in 1919 met kloosters in Nijmegen, Leiden en Roermond, die intussen alle drie opgeheven zijn. Van de hele gemeenschap is er nog één zuster: de negenentachtigjarige zuster Willibrorda van Nunen, die ik op haar appartement in *Catharinahof*, centrum voor oudere religieuzen, mocht ontmoeten.

‘Ja, dat krijg ik steeds te horen: zij is de laatste van haar congregatie!’ Zelf vindt zij het niet bijzonder en laat er zich niet op voorstaan. ‘In 1985 waren we nog met z’n zessen. Als je medezusters je dan geleidelijk ontvallen, weet je dat je één van

land maakte indruk op me. Ik had al een broer en een zus in de missielanden en ook ik voelde me daartoe aangetrokken. Voor mijn ouders was het fijn dat er ook een missie dichtbij bestond! Een zin in de folder trok me: wat je gekregen hebt uit-

De gemeenschap van de zusters dominicanessen van het Allerheiligst Sacrament in 1951 (© Foto: Fotobureau Gelderland. Bron: Fotocollectie Regionaal Archief Nijmegen)

de laatste wordt. We verlieten in 2002 ons klooster en verhuisden met z’n tweeën naar *Catharinahof*. Mijn medezuster werd ziek en ik wist dat ik alleen zou overblijven. Je groeit er naar toe. Ik ben blij dat ik in dit huis woon, omdat hier ook andere zusters zijn.’

Een mooie jeugd

Zuster Willibrorda loopt wat gebogen, kan soms niet op een woord komen, maar haar aandachtige aanwezigheid voor de ander is opvallend. ‘Ik merk mijn ouderdom wel op, maar probeer nog altijd de dingen bij te houden en te zijn waar het hart van de samenleving klopt.’ Ze heeft er altijd middenin gestaan. Als Jetje groeide ze op in een Tilburgs gezin met negen kinderen. Haar vader was apotheker; zij zijn assistente. ‘Ik heb een mooie jeugd gehad. Toen ik zevenentwintig was zag ik, op bezoek bij de kapelaan, een folder over klooster *Bethlehem* in Nijmegen, bedoeld om nieuwe zusters aan te trekken. De titel *Missie in Neder-*

dragen. Dat wilde ik. De goede jeugd die ik ontvangen had uitdragen door goed te zijn voor anderen!’

Bethlehem-aan-de-Waal

In 1919 - geboortjaar van Willibrorda - bracht de dominicaan Hieronymus Koolen in Nijmegen drie leden van de Derde Orde van Sint Dominicus samen voor *apostolaat onder de geestelijke en stoffelijke verarmden in de stad*. Het werden de eerste zusters Dominicanessen van het Allerheiligst Sacrament. Hun werkveld lag aanvankelijk in de Nijmeegse Benedenstad langs de Waal waar armoede, verwaarlozing en kindensterfte was. De zusters gaven kraam- en kinderverzorging, vooral aan ongehuwde moeders. Hun klooster lag op een heuvel boven de Benedenstad dicht bij het werkveld. Vanuit hun huiskamer hadden zij een riant uitzicht over de Waal. De naam *Bethlehem* was goed gekozen. Ook Maria en Jozef ontvingen hun kind in armoede en kregen hulp van ‘veldwerkers’?

Sociaal werk

Zuster Willibrorda was zo’n veldwerker. Na haar vormingsjaren in *Bethlehem-aan-de-Waal* ging ze naar Leiden en Roermond. In de jaren vijftig leerde ze voor gezinsverzorgster en maatschappelijk werkster. In Leiden heeft ze zeven jaar als maatschappelijk werkster voor de parochie gewerkt. Ze ontmoette veel mensen en kwam vaak in contact met gezinnen met grote schulden. ‘Ik heb geleerd mensen te laten praten en ze te helpen uit de zorgen te komen. Je had veel contact met instanties; daar moest je iets gedaan krijgen; bijvoorbeeld centen. In die tijd bewoog het maatschappelijk werk zich vaak op dat terrein. Je moet mensen tot denken bewegen, ze leren zelf oplossingen aan te dragen, zorgen dat ze niet afhankelijk worden van jou, want dat is niet goed. Ze moeten zelf ontdekken wat ze kunnen om minder in de problemen te komen.’ In Roermond was ze werkzaam als personeelsfunctionaris van de Gezinszorg. Ziekenbezoek en parochiewerk behoorden tot haar taak.

De jaren negentig

In 1986 werd het klooster in Roermond gesloten en keerde Willibrorda met twee medezusters terug naar Nijmegen. In de jaren negentig waren er nog vijf zusters van vijftien tot achtennegentig jaar oud. Ieder had haar taak. Willibrorda in tuin en keuken en ze verzorgde de was. Omdat zij als enige een rijbewijs had, deed zij ook de boodschappen en chauffeerde ze bij uitstapjes. In 2002 stierven in één week twee zusters. De sluiting van het klooster kwam dichtbij.

Hospice

Het huis moest een nieuwe bestemming krijgen. Een hospice in het klooster vonden de zusters een goede bestemming en stelden hun huis ter beschikking. Na een grondige verbouwing is het hospice in 2003 geopend: tien gastenkamers met sanitaire voorzieningen, logeerfaciliteiten voor familie, een goed uitgeruste keuken, stilte-centrum, sfeervolle kloostertuin, tv-kamer en een huiskamer met uitzicht op de Waal. Zo’n zestig vrijwilligers helpen de vaste medewerkers. Het klooster wordt nu bevolkt door *geroepen-nieuwe-stijl*, die geen kraam- maar stervenshulp bieden.

‘Ik ben er’

Willibrorda hoort er nog altijd bij. Ze doet mee aan de vrijdagmiddagviering in de kapel: een uurtje met een gedicht en een gebed, een lied en een ritueel in meditatieve sfeer. Willibrorda verzorgt het ritueel. Zij ontsteekt kaarsjes aan de Paaskaars, teken van hoop en bemoediging voor allen in het hospice die bij naam genoemd

Zr. Willibrorda van Nunen

worden. 'Ze hebben graag dat ik kom als trait d'union met het verleden. Een grote bijdrage kan ik niet meer leveren, maar ik wil nog altijd uitdragen wat ik gekregen

heb. Vijf jaar geleden heb ik op me genomen bij de vieringen aanwezig te zijn en dat hou ik vol zo lang ik kan. Ik ben er en daar zijn ze blij mee..'

Tot voltooiing kom je
als je de evenmens liefhebt
de evenmens die van God is.
Tot voltooiing kom je
als je je toewendt naar je naaste
als je zegt: Ik ben er voor jou.
Tot voltooiing kom je
als je de medemens goed doet
de medemens in wie God woont.

Tot voltooiing kom je
als je de Algoede
in je broeder of zuster ziet
Tot voltooiing kom je
als je van hem of haar houdt
zodat je God liefhebt.
Tot voltooiing kom je
als je ingaat op Jezus' woord:
ik heb het moeilijk, maar jij bent er.
God is er, Immanuël.

Frans Boddeke

Vanzelfsprekend

Jeanne van Leijssen

In veel families speelt weer de vraag 'Wat doen we met Ma en/of Pa met kerst'? Weliswaar in meer subtielere bewoordingen, maar mijn verbazing is er niet te minder om. November is om de een of andere onverklaarbare reden (hoewel: november is negen maanden na Carnaval) een behoorlijk drukke verjaardagsmaand in mijn directe omgeving. En altijd weer grijpen familie, vrienden en kennissen de novemberverjaardag aan om Sinterklaaslootjes te trekken en de kerstplanning te maken. Het feest kan beginnen.

Maar...jarenlange ervaring in het begeleiden van groepen van alleenstaande/al-leengaande oudere vrouwen, heeft mij geleerd dat naarmate de leeftijd stijgt de eigen leefstijl manifestere vormen aanneemt. Zeker de eigen-wijze en eigen-zinnige vrouwen op leeftijd zijn niet altijd meer gecharmeerd van gereis en verblijf buitenshuis tijdens de feestelijke decemberdagen. Vaak verzeild geraakt in een situatie van onverwacht 'alleen zijn', blijken de meesten zoveel veerkracht te bezitten, dat deze leefvorm hen meer en meer eigen is geworden. Als voordelen hoor ik dan: zelf kunnen beslissen wat en wanneer er gegeten en gedronken wordt, welke muziek er wordt gedraaid, naar welk programma er wordt gekeken, wanneer er uit en naar bed wordt gegaan, wanneer het tijd is voor de leesclub, de film, de sauna of een NS-uitje.

Beleid en begeleiding is ook gericht op deze zogenaamde zelfredzaamheid en daarom verbaas ik me elk jaar weer, dat

als een soort vanzelfsprekendheid over de hoofden van onze groot-, schoon-, en stiefouders tafelschikkingen worden gemaakt. Van-zelf-sprekend betekent, dat onze ouders ook zelf kunnen spreken. Of ze dat ook daadwerkelijk willen en doen, hangt af van familiecultuur en opvoedtraditie. Maar de ruimte en de vrijheid zouden er moeten zijn, zonder daar 'scheve gezichten' over te krijgen. December is de ruziemaand bij uitstek, maar dit tussen haakjes.

Verschillende keren heb ik in groepen en ook met mezelf het volgende gedachte-ex-

periment verricht. Stel je 'ns de leefsituatie voor, dat je alleen en gelukkig woont en dat je inmiddels nog steeds uitdijende familiekring op reisafstand woont. Je bent al jarenlang, als vanzelfsprekend, je ouder- en grootouderverplichtingen nagekomen, maar wil met kerst eigenlijk gewoon thuis zijn. Omdat het dan juist mooi is op tv. Omdat je met Sint net weer een paar aardige boeken hebt gekregen. Omdat je jezelf een CD-box prachtige pianoconcerten cadeau hebt gedaan. Maar ook omdat je dan je eigen sherry kunt drinken en je eigen (dames) sigaartje kunt roken. Dat zijn pas prettige feestdagen.

(© Foto: Jac van Leijssen)

Maria onder de palmboom

Pieter Reesink

Moslims vieren geen kerstfeest evenmin als christenen het Suiker- of Offerfeest. Toch staat het verhaal van Jezus' geboorte in de koran; tweemaal zelfs. Moslims zouden kerst kunnen vieren op z'n islamitisch: niet met een kerstboom maar met een palmboom. Dit niet omdat er in het Midden Oosten meer palmbomen dan dennenbomen zijn, maar omdat bij de geboorte van Jezus de palmboom een rol speelt (Koran 19:23-25).

In soera Marjam - hoofdstuk 19 - vinden we in de verzen 2-15 de aankondiging aan Zakaria van Jahja (Johannes), gevolgd in 16-38 door de aankondiging aan Marjam en de geboorte van Isa (Jezus). In hoofdstuk 3 wordt in 33-37 de geboorte van Maria verhaald en hoe zij aan Zakaria wordt toevertrouwd voor de dienst in de Tempel. In 38-41 wordt aan Zakaria een zoon aangekondigd en volgt het teken van zijn stomheid. In de verzen 42-54 gaat het over Maria's uitverkiezing, de aankondiging van Jezus' geboorte door Gods schepende kracht en de tekenen die hij zal verrichten. Ten slotte zal God hem laten sterven en hem weer opheffen.

De oudste versie

Het geboorteverhaal wordt dus twee keer verteld in de koran. Zeker, het is anders dan in het Evangelie. In de koran wordt het verhaal als bekend verondersteld, dikwijls kort samengevat en geplaatst in een ander perspectief. De oudste versie is die van hoofdstuk 19. Deze dateert uit Mekka tussen 615 en 619. Mohammed werd toen vervolgd vanwege zijn prediking van de Ene God en niet erkend door zijn medeburgers. Hij zocht troost en bemoediging in de profetenverhalen, waarin hij zich herkende. Hij dacht dat het Jezusbeeld dat hij geopenbaard kreeg in overeenstemming was met dat van de christenen. Veel profetenverhalen - alle hoofdfiguren heten profeten - stammen uit deze periode. In hoofdstuk 19 volgen de profeten elkaar op. Zakaria (v. 2-15) en Jezus (v. 16-35) en later Abraham, Mozes en anderen passen in dit rijtje. Deze gezanten worden allen gestuurd als bewijs van Gods barmhartigheid voor de mensen. Zo ook Jezus. Er is op dat moment nog continuïteit met jodendom en christendom.

*Koran 19:16-35 vrij vertaald
En vertel in het boek over Maria. Toen zij van haar familie wegtrok ergens naar het Oosten en zich voor hen verborg, toen zonden Wij Onze geest (Gabriël) naar haar, die zich aan haar voordeed als een knappe jonge man. Zij zei: 'Ik zoek bij de Barmhartige bescherming tegen jou, als jij God dient.' Hij zei: 'Maar ik ben de gezant van jouw Heer om jou een reine jongen te schenken.' Zij zei: 'Hoe zou ik een kind krijgen, terwijl geen mens*

mij aangeraakt heeft; en ik ben geen slechte vrouw.' De engel zei: 'Zo is het. Jouw Heer heeft gezegd: 'Het is voor Mij gemakkelijk. Wij doen dit om van hem een teken voor de mensen te maken en uit barmhartigheid. Zo hebben Wij beslist'. Zo werd zij zwanger van hem en trok zich met hem terug naar een afgelegen plaats. Toen dreven de weëen haar naar de stam van een palmboom. Zij zei: 'Ach, was ik maar eerder gestorven en was ik maar volstrekt in vergetelheid geraakt.' Maar Jezus riep haar van onder haar vandaan: 'Wees niet bedroefd, jouw Heer heeft onder jou een beekje geplaatst. En schud de stam van de palm, dan zal zij verse rijpe dadels op je laten vallen. Eet en drink dan en wees blij en als jij iemand ziet, zeg dan: 'Ik heb aan de Barmhartige de gelofte gedaan niet te spreken en dus zal ik vandaag met geen mens spreken. Toen bracht ze Jezus naar haar familie. Die zei: 'O Maria, jij hebt echt iets onbehoorlijks gedaan. Zuster van Haron, jouw vader was geen slechte man en jouw moeder was geen onkuise vrouw!' Maar Marjam wees naar Jezus. Haar familie zei: 'Hoe kunnen wij spreken met iemand die nog een kind in de wieg is?' Maar Jezus zei: 'Ik ben Gods dienaar; Hij heeft mij het boek gegeven en mij tot profeet gemaakt. En Hij heeft mij gezegd waar ik ook ben en Hij heeft mij de salaat (rituele gebed) en de zakaat (verplichte aalmoes) voorgeschreven zolang ik leef en ook om goed te zijn voor mijn moeder. Hij heeft mij niet tot een vreselijk gewelddadig iemand gemaakt. De vrede zij met mij op de dag dat ik geboren werd, op de dag dat ik sterf en op de dag dat ik weer tot leven word opgewekt.' Dat is Jezus, de zoon van Maria, het woord van de waarheid waaraan de christenen twijfelen. God is niet zo dat Hij zich een kind neemt. Het zij verre van Hem. Wanneer Hij iets beslist dan zegt Hij slechts: 'Wees!' en het is. 'God is mijn Heer en jullie Heer; dient Hem dus. Dit is een juiste weg.'

Het jongere verhaal

Het tweede verhaal, in hoofdstuk 3, stamt uit de tijd van Medina (622-632) en is dus

K. Steenbrink *De Jezusverzen in de koran* Uitgeverij Meinema 192 pag. ISBN: 978 90 2114 102 2. Prijs: € 17,50

later geopenbaard. De islam is nu bijna volgroeid als godsdienst en zet zich af tegen jodendom en christendom. Zo komt er een wijziging in het Jezusbeeld van de koran. In de polemieken met de joden dient de Jezusfiguur nu tot versterking van de islamitische boodschap (K.4:157 *De joden hebben hem niet gedood*; 3:54 Zij maakten plannen en God maakte plannen). Hij wordt ook gebruikt in de polemieken met de christenen K.4:171 en 9:31. Er is geen drie-eenheid en geen zoon van God.

Wonderbaarlijke omstandigheden

Bij Lucas (1:36-37) wordt Elisabeth's vruchtbaarheid een teken dat ook de belofte aan Maria zal uitkomen. In de koran is de wonderbaarlijke voedselverschaffing in de tempel (3:37) aan Maria de reden dat Zakaria vertrouwt dat God zijn bede om een kind zal verhoren (3:38). Bij Lucas wordt de geboorte van Jezus opgeluisterd door engelen en herders. In de koran staat God toe dat Jezus spreekt. Eerst om zijn moeders droefheid weg te nemen (19:26 *Wees blij*) en daarna om te zorgen dat zij kan drinken uit een beek (19:24) en van rijpe dadels eten (19:25). Dat de dadels rijp zijn is al een wonder op zich, want vers geplukte dadels zijn nooit meteen eetbaar. Later als Maria bij haar familie is teruggekeerd, verdedigt Jezus haar vanuit de wieg tegen elke blaam om zo haar onschuld te bewijzen.

Woord van God

Jesus is *Gods woord*, geworpen naar Marjam (4:171), maar niet in de betekenis zoals de christenen die er aan geven bij Johannes 'In het begin was het Woord.' Gabriël legt het aan Maria uit als ze zich verbaast over haar zwangerschap. In koran 3:47 spreekt Maria haar verwondering uit: *Zij zei: 'Mijn Heer, hoe zou ik een kind krijgen, terwijl geen mens mij aangeraakt heeft?' Hij zei: 'Zo is het. God schept wat Hij wil. Wanneer Hij iets beslist, dan zegt Hij er slechts tegen: Wees! en het is.'* Jezus is in de schoot van Maria gevormd door Gods scheppende woord evenals Hij deed in Genesis met hemel en aarde, het licht (er zij licht en er was licht) en Adam. Vandaar dat één van Jezus' titels is: *een woord van God* (3:45).

Roeping en eigenschappen

Jezus is dienaar van God (19:30) zoals alle andere profeten. Hij is geen zoon van God (19:35). Dit vers (*God is niet zo dat Hij zich een kind neemt*) is hier niet rechtstreeks tegen de christenen gericht maar meer een ontkenning van de afgoden in Mekka. Er zijn geen goden naast God, dus ook Jezus niet. Hij heeft van God het Boek gekregen, zoals Mozes vóór hem en Mohammed na hem. Hij is goed voor zijn moeder, zachtaardig, vreedelievend en pleegt geen zinloos geweld. Christenen zouden zeggen Vorst van de Vrede. In koran 3:45 staat dat *hij in het tegenwoordige leven en het hiernamaals in hoog aanzien zal staan en behoren zal tot hen die dichtbij God zijn*. En in 3:49: *Hij zal wonderen verrichten, blindgeborenen en melaatsen genezen en doden levend maken, met Gods toestemming*. Hij is dus vroom, een asceet en een wonderdoener.

Johannes, uitgeweken naar Klein-Azië, zou in de bergen bij Efese een huisje voor Maria gebouwd hebben. Het wordt druk bezocht zowel door christenen als moslims (© Foto: Piet de Bont, Drunen)

Kalender 2009

Dromen van vrede en verzoening heet de Missie-Zendingskalender 2009 en weerspiegelt de levensvisie van de Colombiaanse kunstenaar Jafeth Gómez met dertien kleurrijke platen. Jafeth: 'Mensen zijn net als ik ziek van het geweld, willen in vrede leven.' De kalender is een uitgave van *CMC Mensen met een Missie* en de *Nederlandse Zendingsraad*; bestellen via (070) 313 67 00 of campagnes@cmc.nu; € 6,50 (plus € 3,25 porto).

Veel is herkenbaar in de koran in het verhaal van aankondiging en geboorte van zowel Johannes als Jezus: de rol van Gabriël, de verwondering en ontsteltenis van Maria, de wonderbaarlijke bevruchting, de bijzondere omstandigheden bij de geboorte. Het verhaal en de stijl mogen dan anders zijn, de symbolen verschillend (sprekende baby, water uit beek, verse dadels), de uitdrukkingen 'woord van God' en 'Messias' anders geïnterpreteerd, toch blijft staan dat Kerstmis voor moslims begrijpelijker is dan Pasen. Scholen en kerken zouden hierop kunnen inspelen. Zo kan Jezus een 'teken voor de mensen' (K.19:21) zijn.

Waarheid

Waarheid is een eigenschap, een kenmerk van taal. Een uitspraak van mensen kan waar of niet waar zijn. Stel dat ik zou zeggen dat het buiten sneeuwt terwijl de zon stralend aan een blauwe hemel staat, dan kun je mij terecht verwijten dat wat ik zeg niet waar is. Maar als ik zou zeggen dat ik boos ben of teleurgesteld, dan kun je moeilijk twijfelen aan de waarheid daarvan. Je kunt wel opmerken dat het je bevreemdt omdat het niet te merken is, maar de waarheid moet je aanemen. Een uitspraak is waar in de mate dat de inhoud ervan overeenstemt met de werkelijkheid óf met onze ervaring. De wereld of de dingen die gebeuren kunnen niet waar of niet-waar zijn – ze zijn er en ze gebeuren gewoon, of we het merken of niet.

Waarheid is een eigenschap, een kenmerk van taal. Waarheid is dus gebonden aan de taal waarin wij denken en spreken. Als dat zo is, dan is het mogelijk om verschillende waarheden te spreken, al naar gelang de taal waarin je denkt en spreekt. Vergelijk het met de temperatuur, die in Fahrenheit, Celsius of in Kelvin kan worden weergegeven. Dan kunnen we niet meer zeggen dat een uitspraak waar is in de mate dat de inhoud ervan overeenstemt met de werkelijkheid óf met onze ervaring. We kunnen namelijk op verschillende manieren denken en spreken over het leven en zolang ze 'werken' zijn ze 'geldig'.

In onze cultuur bestaan twee grote 'talen': de taal van geloof en de taal van wetenschap. Daarvan wordt vaak aangenomen, dat ze moeilijk samengaan. Een misvatting, ze kunnen prima naast elkaar bestaan. Sommige ervaringen laten zich goed in een wetenschappelijke taal beschrijven, andere beter in een geloofstaal. Het kerstverhaal is voor mij een prima geloofstaal om de decembermaand mee door te komen.

Marcellus

Een herder uit het veld

Marion Corvers

Zwanenhof

21 dec. 16.30-18.30 u. Adventswandeling, Kerstmis tegemoet; 23 dec. 17.00 u.-27 dec. 10.00 u. Met leeftijdgenoten Kerstmis vieren; 29 dec. 17.00 u.-2 jan. 10.00 u. Rond Oud en Nieuw. *Retraitehuisweg 6, 7625 SL Zenderen; (074) 265 95 25; info@zwanenhof.nl*

DAC

23 dec. 15.00 u.-26 dec. 14.00 u. Kerstmis in het klooster. 30 dec. 14.00 u.-1 jan. 14.00 u. Stilstaan tussen oud en nieuw. *Stadsdam 1, 6851 AH Huisen; (026) 326 44 24; info@dominicaanscentrum.nl*

Abdij van Berne

24 dec. 16.00 u.-26 dec. 24.00 u. 'Op zoek naar Jezus'; 7 jan. 20.00 u. abdijkerk: Lezing Klaas Hendrikse *Abdijstraat 49, 5473 AD Heeswijk; (0413) 29 92 84; gastensecretariaat@abdijvanberne.nl*

La Cordelle

21 dec. 10.00-17.00 u. Inspiratie-'Vier'dag; 26 dec. 20.00 u.-30 dec. 16.00 u. Meditatie winterretraite 'Loslaten en Toelaten' *Mariastraat 45, 4506 AD Cadzand; (0117) 39 29 97; info@lacordelle.nl*

Kerk en Samenleving

14 jan. 20.00-22.00 u. Prinsenhof, Hoofdstraat 43 Best: God in je huiskamer. *C. Jansen, Jan van Riebeeckstraat 10, 5684 EJ Best; (0499) 39 87 41*

Retraite

16 t/m 22 mrt. Franciscaanse stille retraite in Megen. *(0412) 40 38 85; ricky.rieter@hetnet.nl*

Begijnenhofgesprekken

18 jan. 10.30-12.30 u. De Ronde, Tongelresestraat 146 Eindhoven: Winfried Timmers op zoek naar Christus op de koude steen. *E. Spiertz; Grevenmachershof 11, 5625 LS Eindhoven; (040) 242 12 63; lezingen@kpnmail.nl*

Hoe ervaart een pastor Kerstmis temidden van al het werk dat moet doorgaan. Marion Corvers, pastor Antoniusparochie Oosterhout geeft een kijkje in de keuken.

Weer Kerstmis en opnieuw is het me niet gelukt op tijd met alles klaar te zijn. Het was erg druk met uitvaarten. Die komen niet allemaal voor mijn rekening, maar eentje vroeg veel tijd en zorg. Vorige week belde een mevrouw, dat ze me wilde spreken. Ze had te horen gekregen uitbehandeld te zijn. 'Ik ben bang. Hoe moet ik verder, hoe lang duurt het? Weet u het wel zeker van dat leven na de dood?' Ik ben enkele keren bij haar binnengelopen. Haar verhaal krijgt meer samenhang. De angst lijkt wat te verdwijnen. We bidden samen.

Gelukt

De afspraken met de koren zijn gemaakt. Ik weet wat ze op kerstavond zingen. Een thema voor de diverse vieringen heb ik wel in mijn hoofd, maar nog geen letter op papier. De lectoren trekken me aan mijn jasje: 'Wanneer spreken we af hoe we het met Kerstmis doen?' Mijn mail staat vol berichtjes van de gezinsvieringengroep, bezig met de kindervieringen. De kinderen voor het kerstspel zijn gevraagd. En we hebben een baby! zes weken oud en zijn moeder speelt Maria. Mooi. Gelukt dus. In het parochiecentrum kun je 's morgens en 's middags terecht. Een moment rust is er deze weken nauwelijks. De klussengroep is doende de kerststal op te bouwen. Ze mopperen over te weinig overleg met de dames van de groenversiering. Wat gaat er allemaal gebeuren? Een telefoontje en een kopje koffie met beide groepen en de kou is uit de lucht. Voortvarend gaan ze hun ideeën verder vorm geven.

Italiaanse kerstgroep

De mooiste kerstgroepen in Museum Orientalis, Profetenlaan 2, Heilig Landstichting (bij Nijmegen) van 13 december tot 6 januari.

Stoorzender

Direct na de feestdagen kunnen ouders hun kinderen inschrijven voor de eerste communie. Onze parochie is in trek; vorig jaar honderdtwintig kinderen in vier vieringen. Hoeveel het er dit jaar worden, weet ik niet. Maar de telefoon staat juist nú roodgloeiend. 'Kunnen Eefje en haar nichtje Ramona samen hun communie doen? Wanneer weten we dit, want het wordt kort dag om het zaaltje vast te leggen.' Ouders van een van onze scholen hebben blijkbaar afgesproken bij toerbeurt te bellen om er toch maar zeker van te zijn dat hun kinderen in dezelfde viering zitten. 'Samen voorbereiden en vieren, samen op de foto ... dat is leuk voor de kinderen. En maar één viering waar de juf van de klas naar toe hoeft.' Eerste communie, ik moet er even niet aan denken. Mijn hoofd zit vol Kerstmis maar nog zonder vorm.

Onstuitbaar

Ik laat weten drie dagen niet in huis en onbereikbaar te zijn. De kerstvieringen moeten af. Het lukt me! Eindelijk in alle rust achter mijn computer en met goede voorbeelden en inspirerende teksten bij de hand kom ik tot mezelf. De onrust vloeit weg. Het wordt stil in me. 'Soms breekt uw licht in mensen door', zingt het in mijn hoofd. Teksten vol licht en hoop, die mensen vleugels geven in deze donkere dagen. Dat is het succes van Kerstmis. Juist in de donkerste dagen van het jaar met zijn letterlijk en figuurlijk lange schaduwen willen mensen licht, veel licht. De duizenden lampjes en de miljoenen kaarsen maken sfeer, maar verdrijven ook de duisternis waarvoor ook wij moderne mensen nog steeds bang voor zijn. Oude, herkenbare tradities thuis en in de kerk - al kom je daar niet wekelijks meer - helpen je door die donkere dagen heen. Woorden vol licht, van hoop, je kunt ze niet genoeg spreken in deze dagen. 'Soms breekt uw licht in mensen door, onstuitbaar, zoals een kind geboren wordt.'

Op adem deze nacht

Als ik op kerstavond om twee uur 's nachts thuis kom, schop ik mijn schoenen uit. Ik ben nog in staat een glas port in te schenken en de lichtjes van de kerstboom aan te doen. Ik zak doodmoe maar voldaan onderuit in de bank. Vier vieringen; viermaal een afgeladen volle kerk! De stal oogst veel bewondering; de versiergroep heeft zich overtroffen. De koren zongen de sterren van de hemel, de vieringen zaten evenwichtig in elkaar. 'Dit is echt Kerstmis', laat een mevrouw me weten. 'Weet u, het voelt alsof er iets is doorgebroken. Ik voel me licht en blij. Ik kan er weer even tegen.' In de stilte van de nacht kan ik bidden, kom ik op adem. Het is licht in mij. Kerstmis. Eindelijk.

Huis vol symboliek

Jan Versteijnen

De neogotische Nicolaaskerk in Helvoirt is tussen 1901 en 1903 gebouwd door architect Hubert van Groenendael en nu dus ruim honderd jaar oud. Pas in 1915 werd de beschrijving van het interieur ter hand genomen; in 1919 was deze voltooid.

Voor de decoraties werd teruggerepen naar de geëigende symboliek uit de Middeleeuwen en omvat o.a. meer dan vijftig dier- en negentig plantsymbolieken. De beschrijving vormt samen met het geheel van architectuur en inrichting een harmonisch geheel dat nu nog onze verbazing wekt. De decoraties presenteren ook de dogmatische leer van de rooms katholieke kerk van toen.

Algeheel behoud

De eerste plannen voor een volledige restauratie van het kerkinterieur lagen in 1997 op tafel. De Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) was van oordeel dat algeheel behoud van het kerkgebouw en zijn unieke decoraties uitgangspunt en doelstelling diende te zijn. Met de restauratie van de glas-in-loodramen kon het parochiebestuur in 2000 starten en vanaf juni 2003 heeft een legertje restaurateurs het interieur volledig onder handen genomen en de hele renovatie in het voorjaar van 2008 vakkundig afgerond.

Boek

Het was een bijzonder project, waardoor bij parochiebestuur en schrijvers de interesse voor de neogotiek in het algemeen en de decoratie van dit interieur in het

Huis vol Symboliek gepresenteerd: uiteraard in de Nicolaaskerk.

Het ontwerp van alle decoraties staat op naam van het tweemanschap Hubert van Groenendael, architect, en Alphons van Dijck, kapelaan van de parochie. Kapelaan Van Dijck was zeker de auctor intellectualis, de scherpzinnige bedenker van de algehele opzet en van het ontwerp van de dieren- en plantsymboliek, die in de beschrijving verwerkt is. Het boekje dat hij heeft nagelaten getuigt van zijn grote deskundigheid in deze en het heeft dan ook model gestaan voor de beschrijvingen in *Huis vol Symboliek*.

Kerken in Helvoirt

Het boek bevat een kunsthistorische beschrijving van kerkenbouw in het algemeen en de neogotiek in het bijzonder. De eerste katholieke kerk in Helvoirt stamt uit 1200. Het boek schetst de situatie met betrekking tot kerken in Helvoirt vanaf deze periode. We citeren. 'Kunstenaars uit de klassieke oudheid, Middeleeuwen en Renaissance versierden hun gebouwen met symbolen: alles, van een pauw tot een uil, van iris tot witte lelie verborg een betekenis. Zulke dubbele betekenislagen stamden uit een traditioneel symbolenvocabulaire, een taal die goed opgeleiden uit die tijd begrepen, maar voor moderne

ogen nauwelijks nog toegankelijk is. Soms legde de schilder, beeldhouwer of architect een heel specifieke betekenis in zijn voorstelling, misschien zelfs wel een controversiële politieke opvatting of een gecodeerde uitdrukking van een ketters geloof.'

Grap en spot

Een dergelijke 'anekdote' is ook te vinden in een voorstelling in de Nicolaaskerk te Helvoirt. In het ta-

bleau van Albin Windhausen - een van de drie schilders die deze kerk decoreerden - dat zich in het noorder transept bevindt toont, binnen een wand met allerlei symbolen van het heidendom, een voorstel-

De gewelfboog tussen hoogkoor en schip van de kerk is versierd met een draak, die de woede van de satan voorstelt (© Foto: Cees van Beekveld Hoge Camera Rosmalen)

ling van Paulus te Efeze. De schilder heeft bij wijze van grap een tekst aangebracht om het na 1917 heersende bolsjewisme in Rusland belachelijk te maken: *Bolgewiskij, alles niksqui 1919*. Dit jaartal duidt zowel het jaar aan waarin de schilder dit grote tableau vervaardigde als de plaats in het bijbelboek Handelingen (19,19) waar staat dat sommige geestenbezweerders in Efeze na hun bekering hun boekrollen verzamelden en publiekelijk verbrandden.

Een geweldige bron

Voor het moderne, bijna volledig geseculariseerde Nederland is het van belang terug te kijken naar de beleving van geloof en religie in het begin van de twintigste eeuw. Na het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 gold volgzzaamheid aan het kerkelijk gezag als een grotere deugd dan eigen initiatief tonen en zelf verantwoordelijkheid nemen. *Huis vol symboliek* plaatst de Helvoirtse Nicolaaskerk in dat tijdsgewricht en leert ons met die ogen naar de beelden en voorstellingen kijken. Voor wie prijs stelt op de betekenis van de symbolische oertaal en zijn verbazing wil blijven voeden met de katholieke uitleg hiervan, zal dit boek een geweldige bron blijken.

Theo Hoogbergen en Jan Versteijnen *Huis vol symboliek*. Uitgave van Stichting tot Behoud Historisch Besef te Helvoirt. Te koop bij Foto Henk Pijnenburg, Kastanjelaan 19, 5268 CA Helvoirt en bij gerenommeerde boekwinkels. ISBN 978 90 9023 620 9; € 29,95.

Informatie bij Stichting tot Behoud Historisch Besef te Helvoirt; e-mail stichting.bhb@xs4all.nl

Albin Windhausen: *Bolgewiskij, alles niksqui 1919*. (©Foto: Gert van Zetten of Han Boersma, restauratieschilders)

bijzonder steeds overtuigender vormen aannam. Het gelukkige initiatief van het parochiebestuur voor het schrijven van een documentair verslag lag voor de hand. Vrijdag 12 december 2008 is het boek

Cordate in drie dagen

Ben Verberne msc

Cordate is een gemeenschap van Missionarissen van het Heilig Hart (msc) gevestigd in de wijk Aston van de Engelse stad Birmingham, een multi-etnisch, multireligieus en achtergesteld stadsdeel. Aston staat bekend vanwege het grote aantal werklozen en wordt vaak in één adem genoemd met misdaad, drugs, bendes en daarmee gepaard gaande problemen. Maar het is méér! Aston is ook een wijk van vriendschap, een kleurrijke mix van godsdiensten en culturen met kansen voor dialoog.

De Cordategemeenschap wordt gevormd door Carl Tranter, Mark Van Beeumen en Ton Zwart respectievelijk uit Engeland, België en Nederland. Het initiatief tot dit project kwam vanuit een geleidelijk groeiende samenwerking tussen de acht Europese msc-provincies.

Waarom

Midden in de wijk Aston staat de gemeenschap voor een pastoraat van presentie. *Cordate* is het Engelse woord voor 'hart-vormig'. Dit geeft aan waar wij vanuit onze religieuze traditie voor staan: concreet vormgeven aan de inclusieve en bevrijdende liefde van Christus 'die ons lief heeft met een menselijk hart' en die liefde delen met anderen. In september van dit jaar brachten de drie provinciaals van de Engels/Ierse, Belgische en Nederlandse provincies een bezoek aan de Cordategemeenschap om een tussentijdse evaluatie te houden.

Van Schiphol naar Aston

Maandag 29 september land ik vijftig minuten na vertrek uit Schiphol op Birmingham Airport. Carl Tranter haalt me op en een half uur later zitten we aan de koffie in het msc-huis in Aston, een compact rijtjeshuis precies ruim genoeg voor drie volwassenen en een logé. Mark Van Beeumen - hij heeft een deeltijdbaan van twaalf uur in een buurtsupermarkt - neemt vanwege ons bezoek twee onbetaalde vrije dagen op. Hij heeft deze week ook de kookbeurt. 's Middags laat André Claessens, de Belgische provinciaal, telefonisch weten dat hij door treinvertraging het vliegtuig in Zaventem heeft gemist. Het lukt hem niet een plaats te krijgen op een volgende vlucht. Patrick Courtney, de Ierse provinciaal, komt over enkele uren per trein uit Noord-Engeland.

Te voet door de wijk

Dit biedt gelegenheid samen met Ton Zwart door de wijk te wandelen. Als socioloog is Ton uitgesproken nieuwsgierig naar gegevens en om deze met elkaar in verband te brengen. Onder het lopen vertelt hij honderduit over de mensen in de wijk; ik hoef nauwelijks iets terug te zeggen. Aston telt ongeveer 27.000 inwoners in een stad van twee en een half miljoen. De wijkbewoners komen voornamelijk uit Bangladesh, Pakistan en van de Caribische Eilanden. De verscheidenheid in kleding

toont hun land van herkomst. Engelsen en Ieren - blanken dus - vormen een minderheid van twintig procent en zijn nauwelijks zichtbaar. Opvallend zijn de pandjeshuizen, de groentewinkels van bijna dorpse allure, de kleinschalige bedrijfjes met bouw- en reparatiematerialen en kledingzaken met fraaie sari's in de etalage. De meeste huizen zien er verwaarloosd uit. Vaak zijn de paar vierkante meters, bedoeld als ommuurde voortuintje, volgestort met vuilnis. Hier en daar zijn echter ook signalen van recent onderhoud.

Godsdienst op straat

Duidelijk zichtbaar zijn de moskeeën en de koranscholen. Ton heeft er vijftien geteld. De wijk heeft zeventien christelijke kerkjes, van anglicaans tot pinkstergemeente en van adventist tot wat voor wonderlijke groep ook. Voor zover mogelijk heeft Ton ze met naam en toenaam genoteerd. Hij kent hun doelstelling en programma's, heeft kennisgemaakt met diverse imams en pastores en maakt - potlood binnen bereik! - aantekening van zaken die hij vanavond nog natrekt op het internet. Eén ding is duidelijk: voor wie gewend is aan de gesecculariseerde steden van Noord-Europa, ligt hier de godsdienst letterlijk op straat. Toch blijken er ook

verbrokkeling, onderlinge argwaan, verwaarlozing en leven in isolement. Geen wonder dat Aston voor velen slechts een tijdelijk onderkomen is niet meer dan een springplank naar 'beter'.

Vanuit vrijwel alle straten is het grootse voetbalstadion van Aston Villa zichtbaar. Oppericht in 1887, zeven keer landskampioen, één keer winnaar van de Europacup, twee keer van de UEFA-cup. Aston Villa is de grootste werkgever in de wijk. Toch trekt de club weinig fans uit de directe omgeving. Te duur en te Engels. We lopen binnen bij TESCO, de supermarkt waar Mark werkt. Hij heeft besloten hier te solliciteren omdat het mogelijkheids biedt tot contact, vooral met jonge mensen. En het brengt natuurlijk ook geld binnen.

Suikerfeest

Het msc-huis biedt logeerruimte voor één persoon; twee is teveel. Daarom worden Patrick en ik voor de nacht elders ondergebracht. Op weg naar ons logeeraadres valt het op dat op verschillende hoeken van de straat groepjes in het wit geklede moslimvrouwen naar de donkere lucht staan te staren. Wanneer ze tussen de wolken de sikkel van de nieuwe maan ontdekken, is de ramadan afgelopen. Dan begint het Suikerfeest... *Eid ul-Fitr*! De volgende morgen gaan we terug naar de Cordategemeenschap. De diensten in de moskeeën zijn dan juist afgelopen. Op sommige plekken staat de straat vol met in het wit geklede moslims; deze keer mannen die bij het einde van de ramadan elkaar enthousiast groeten, omarmen en plezier hebben. Het is zo druk, dat er nau-

Druk met vrijwilligerswerk op zaterdag

welijks door te komen valt. In de loop van de dag wordt zichtbaar dat het contact tussen de drie Cordate-mannen en hun moslimburen en -kennissen op gang begint te komen, ondanks aarzeling en achterdocht: er worden kaarten uitgewisseld met teksten als *Mubarak Eid* (Gelukkig Suikerfeest), burens brengen eten, mensen spreken elkaar aan op straat.

Een bewogen jaar

Aan de hand van een powerpointpresentatie vertellen Carl, Ton en Mark over hun samenwonen als gemeenschap en over hun presentie in deze wijk. Opvallend is hoeveel contacten er in de loop van één jaar tot ontwikkeling zijn gekomen: met burens, met christelijke kerken, een seniorenclub, het Leesprogramma voor buitenlandse volwassenen, met een jeugdgroep die *The Voice of Aston* heet, collega's in de Tesco-supermarkt en met een aantal vluchtelingen en asielzoekers. Tussen de gemeenschap en de pastor van de plaatselijke parochie bestaat een redelijk goede relatie. Maar de parochie is in haar activiteiten en programma's vrijwel uitsluitend naar binnen gekeerd, terwijl de Cordategemeenschap zich juist richt op de wijkgemeenschap. Toch leidt Ton een serie bijeenkomsten voor katholieken en protestanten in de wijk ter kennismaking met de islam. In vijf avonden komen ondermeer koran en openbaring, gebruiken en tradities, fundamentalisme en dialoog ter sprake. De cursus wordt voor het eerst op dekenaal niveau aangeboden en trekt drieëntwintig deelnemers.

Lange weg

Het contact met de moslims is een hoofdstuk apart. Allereerst gaat het niet om één moslimgemeenschap, maar veel meer dan één. Vanuit de overheid zijn er stappen gezet om leiders van christelijke en niet-christelijke geloofsgemeenschappen samen te brengen. Daaraan nemen een aantal imams en ook de Cordategemeenschap deel. Individuele contacten beginnen te ontwikkelen, maar voor meer structurele en blijvende contacten is er nog een lange weg te gaan. Tijdens de evaluatie luister ik naar de voor- en nadelen van het bijeenbrengen van de individuele burens met wie in de afgelopen maanden contact is opgebouwd. Wat zou daarvoor een goede gelegenheid zijn: Kerstmis, de veertigdag, gewoon een verjaardag?

Geloven vriendschap bruggen

Drie woorden vatten de visie en werkwijze van de Cordategemeenschap samen: *Believing* (geloven), *Befriending* (vriendschap ontwikkelen) en *Bridging* (bruggen bouwen). Bij ieder van deze drie woorden stellen de leden van de Cordategemeen-

Ton Zwart, Ben Verberne, Mark Van Beeumen, Pat Courtney en Carl Tranter (© Foto: MSC Birmingham-Ashton)

teit zich vragen, die ze - zonder pretentie en met hier en daar een aanpassing - ook aan andere gemeenschappen in Europa voorleggen. *Geloven*: Hoe open of gesloten zijn de geloofsgemeenschappen in Aston, - welke moderne waarden hebben zij aangenomen; - is geloven voor hen een verenigende of een verdelende factor? *Vriendschap ontwikkelen*: Hoe kunnen we contact leggen met die gedeelten van de gemeenschap die tot nu toe niet zichtbaar worden; - hoe vinden we praktische wegen om met mensen geëngageerd te raken en ze te helpen; - zijn er mogelijkheden betrokken te raken bij een vorm van straatpastoraat? *Bruggen bouwen*: Is het mogelijk om onze burens met elkaar in contact te brengen; - kunnen groepjes katholieke en moslim burens samengebracht worden voor een begin van uitwisseling over geloof, spiritualiteit en cultuur?

Missie vandaag

Onwillekeurig ga ik deze dagen in gedachten terug naar 1968, toen Ton Zwart en ik werden uitgezonden naar de msc-missie op het eiland Mindanao, Filipijnen. We vertrokken vol enthousiasme, toegerust met het nieuwe missionaire denken dat doorbrak in de jaren zeventig. Drieëntwintig jaar later keerden we - veel ervaringen rijker - ongeveer gelijktijdig naar Nederland terug. Verleden jaar was hij veertig jaar priester. Met mijn gelukwensen stuurde ik hem een aantal overpeinzingen over de jaren die we samen zo intens hadden beleefd. Enkele weken later antwoordde hij. 'We hebben inderdaad opwindende tijden meegemaakt, in Nederland, in de Filipijnen en weer terug in Nederland. Ik denk dat ik vooral een missionaris ben geweest en hoop dat ook te blijven. En dan bedoel ik: iemand die God aan het werk probeert te zien, ook daar waar je dat niet verwacht en die dan probeert anderen met dezelfde ogen te laten kijken. Ik vind dat fascinerend: op de

grens van het waarneembare, op de grens van het betamelijke, op de grens van wat telt en niet telt.'

Mijmeringen op de terugweg

Ons bezoek aan Cordate duurt maar drie dagen. De terugreis naar Nederland gaat sneller dan verwacht. We hebben de wind in de rug, lopen in op het schema, maar krijgen geen toestemming om te landen. Meer dan een half uur draaien we rondjes boven de Noordzee, IJmuiden, Heemskerk, Volendam en weer terug richting Wijk aan Zee. Het dringt zich aan me op hoe in de verschillende perioden van mijn eigen leven steeds weer een nieuwe dimensie werd toegevoegd aan hoe ik 'missie' versta: verkondiging, dialoog, inculturatie, bevrijding. Toch blijkt her en der nog steeds de neiging te bestaan om alleen expliciete geloofsverkondiging 'missie' te noemen. In sommige kringen wordt de missionaire taak zelfs ingeperkt tot 're-evangelisatie van Nederland'.

Missie nieuw

Onderwijl denk ik terug aan de voorbije dagen in Aston: aan de hartelijke sfeer, de ervaring thuis te zijn bij medebroeders die leven vanuit eenzelfde visie. Plotseling zet de landing in. De Zaanstreek schiet onder ons voorbij, de Bijlmer en de Arena in de avondzon. Vanwege de onvoorspelbare windstoten komen we met een bonk neer op de landingsbaan. Daarna nog een lange rit naar de slurf... Opnieuw besef ik dat waar ter wereld je ook werkt of leeft, het gaat om een dialoog tussen mensen, tussen gemeenschappen, tussen landen, godsdiensten en culturen. Een proces van luisteren, spreken, wederzijds verrijken en overbruggen. Al doende wordt aan 'missie' een nieuwe dimensie toegevoegd: *de dialoog tussen godsdiensten*. Een over-en-weer.

Voor meer informatie: www.msceurope.plus.com

Voor u gevonden.....

Ad van Bergen

De parochiebladen van oktober en november bevatten een bonte verzameling overwegingen, naamlijsten van de overledenen van het afgelopen jaar en kerkhofbezoeken. Tegelijkertijd blikken pastores, bestuurders en werkgroepen terug op de start van een nieuw pastoraal en kerkelijk jaar. Daartussendoor, soms weinig opvallend, toch noemenswaardigheden, die ons tot denken en doen kunnen inspireren.

Zo'n noemenswaardigheid is te lezen in *Bouw een Ark in Keerzijde* van de **San Salvatorparochie Den Bosch**. Het pastoraal uitzendbureau (PUB) aldaar bestaat tien jaar. Voor de oecumenische dienst worden voorgangers uit de protestantse kerken en ook van de moskeeën van Den Bosch uitgenodigd, omdat de moslims ook participeren in de projecten van het PUB. *'De lezing in deze viering is het verhaal van de Ark van Noach, te lezen in zowel de bijbel als de koran. Een verhaal over een vloedgolf van ellende, maar vooral een verhaal over hoop ondanks de bange dagen.'* Wim de Bekker droomt van een kerk die onderdak biedt en openstaat voor 'inwoning'.

In het Parochieblad van **Berlicum/Middelrode** filosofeert abt Cortvriendt over de kerk van de toekomst. Hij begint zijn beschouwing met een foto van de Sagrad Familia in Barcelona, een gebouw dat in aanbouw al aangetast is, gerenoveerd wordt en in afbouw is. *Dit proces zou in overdrachtelijke zin voor heel de kerk model moeten staan. Bouwen, verbouwen en blijven vernieuwen om de aansluiting bij de vragen en de noden van deze tijd niet te verliezen.*

In het Parochieblad van **O.L.V. van Altijdurende bijstand in Milsbeek** staat een stukje theologie van de koude grond met de uitnodiging van het Catharijneconvent in Utrecht voor de grote tentoonstelling 'Allemaal Engelen' die nog tot 25 januari 2009 loopt. *'Wat is een engel precies? Op zijn minst: een geheimzinnig wezen dat heen en weer fladdert tussen de menselijke en de goddelijke wereld. Ook wie niet in engelen gelooft, kan zich er een voorstelling van maken. De engel spreekt tot ieders verbeelding. 'Jij bent een engel' vertrouwen wij een geliefd persoon toe en wie heeft er nooit het gevoel gehad, dat hij door een engel voor een ongeluk is behoed?'*

In **3Klank** van de **Sint Willibrordus in Waalre** is het bericht van de oecumenische filmwerkgroep over het Film Festival *Metamorfose* te lezen. Een programma van zes films, driemaal een tweeluik (waarvan het eerste inmiddels geweest is). Het the-

ma daarvan was: 'Mensen, macht en mogelijkheden'. Jammer dat de andere twee thema's en de daarbij gekozen films niet vermeld staan. Maar Marie José de Boer vertelt u er desgewenst graag meer over. (040) 221 42 31.

Gaandeweg van de Emmausparochie te 's-Hertogenbosch nodigt u uit om te 'buurten op dinsdagmorgen'. *'Deze wekelijkse activiteit is ontstaan vanuit de gedachte dat de kerk ook ruimte wil bieden, waar mensen elkaar kunnen ontmoeten. 'Kerk in de buurt, buurten in de kerk' was het motto. En waar de Helfthoevel, Buurthuis Deuteren en De Westhoek misschien net te ver zijn voor een wandeling, staat onze gastvrije kerk. Dit past helemaal in het ideaalbeeld van de 'herberg', waar mensen op verhaal komen op hun levensweg.'* U bent van harte welkom op het adres Boschmeersingel 26.

In **Den Perck** van **O.L.V. ten Hemelopneming in Helmond** aandacht voor een andere vorm van ontmoeting en gesprek. *'Sinds april 2008 heeft SOS telefonische hulpdienst de nieuwe naam Sensor. Het was tijd voor een nieuwe naam, omdat we niet alleen maar telefonisch naar uw verhaal luisteren. Steeds meer mensen chatten met ons. Ook bleek dat SOS de associatie opriep dat men wel in heel hoge nood moest zijn om te bellen of te chatten. Maar Sensor is er voor iedereen, voor elk verhaal. Dag en nacht kunt u ons bellen via 0900-0767 (5 cent per minuut) of (040) 212 55 66.'*

Niet iedereen komt even gemakkelijk tot buurten, praten en vertellen. Daarom deze korte poëtische verzuchting die wij vonden in het Parochieblad van de **H. Jozef Cuijk**.

Als...

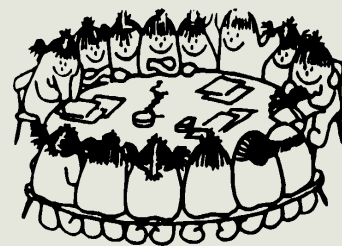
Als er eens iemand was die niets vroeg, maar gewoon goed keek.

Als er eens iemand was die niet bang was, maar dichtbij durfde komen.

Als er eens iemand was die niets zei, maar enkel stil bij mij zat.

Als ik daar eens om durfde vragen!

Niet alleen aandacht voor onszelf en voor elkaar, maar ook voor de dieren, is te lezen in het oktobernummer van de **H. Antonius van Padua uit Winssen**. Onder het kopje 'dierenbescherming' lezen we allereerst dat er sinds jaren weer een collecte voor dat doel is gehouden op Werelddierendag (4 oktober), daarna echter ook het volgende.

Uw parochieblad

'Maar ook als u overlast heeft van bijvoorbeeld zwerfkatten, kunt u contact opnemen met de Dierenbescherming. Als de katten wild zijn, zijn ze niet meer te plaatsen. Wat de Dierenbescherming dan doet is ze vangen, steriliseren/castreren, op ziekten testen en de (gezonde) wilde dieren terugzietken. De tamme katten kunnen via het asiel weer een nieuw baasje krijgen. Maar ook als u een aangereden dier ziet kunt u altijd de Dierenbescherming bellen: afd. Nijmegen (024)373 10 31.' Misschien hebben ze daar ook antwoord op de vraag wat 'terugzietken' is.

Tot slot een 'Eindejaarsbericht' uit **Lucia/Lambertus Ravenstein**. *'We beginnen onze klokken steeds meer te missen. Maar op 18 november zullen kruis en vaantje weer op de toren worden teruggeplaatst en de klokken weer in de toren worden gehesen. Vooral de misdienaars zullen het wel jammer vinden dat zij niet meer aan de klokkentouwen kunnen gaan hangen bij het luiden, omdat zowel uurwerk als klokken voortaan elektronisch worden aangestuurd. En de familie Van Nielen, die tientallen jaren het officiële moment aangeeft, wanneer het nieuwe jaar nu echt begint door precies om 12 uur middernacht van de 31ste december alle klokken te luiden, waarna de hel kan losbarsten in het stadje, zal zich tevreden moeten stellen met het op het juiste moment indrukken van enkele knoppen op het controlepaneel.'*

Een zalig uiteinde dus vanuit Ravenstein. En ook van mij.

De redactie van De Roerom hoopt van harte dat vele parochies, verbanden en gemeenschappen ons ook in het nieuwe jaar hun lijfblad toesturen. Dan blijven we op de hoogte en het stimuleert zo!

Met dank,

Redactie De Roerom

Kerstmis nooit versleten

Johan Biemans

Noem me een tweede verhaal dat meer dan tweeduizend jaar oud is, over een gebeurtenis van zó ver weg gaat en elk jaar weer fonkelnieuw is... Ik ken er maar één: het kerstverhaal.

Terwijl kerken leeglopen en worden afgebroken zijn er nog nooit zoveel kerststallen geweest als nu. Niet alleen ieder dorp heeft zijn kerststal, maar stilaan ook vele buurtschappen. Willen we toch weer terug naar oorsprong en eenvoud, naar de bron waar het lang geleden allemaal begon? Terug naar de stal van Bethlehem in plaats van de glitter en glamour in protse-rijke kathedralen?

Helpen kijken

In Bergeijk midden op de markt bouwden we in 1958 een van de eerste dorpskerststallen in de Kempen. Eén waar jan en alleman naar kwam kijken. Architect Ton van de Sande maakte het ontwerp, vijf voerlui haalden bomen uit het bos en ambachtsscholieren en ervaren timmerlui hamerden avond na avond aan de stal. 'Jan den dekker' en mijn vader maakten het strooien dak van zesendertig vierkante meter. Iedereen die kwam *helpen kijken* werd ingeschakeld om mos, plaggen en hei aan te sjouwen.

Beeld en veld

Daags vóór Kerstmis brachten de fraters Assumptionisten de door hen geboetseerde beelden naar 't Hof. Ze waren ontworpen door het Bergeijkse beeldhouwers-echtpaar Toon Slegers en Willy van der Putt en zelfs groter dan de gemiddelde Bergeijkenaar. Echte schapen mochten grazen in een door de jeugd aangelegd weiland bij de Bergeijkse kei.

Rondom de stal verrees een bos van honderdvijfentwintig dennenbomen. Stemmige verlichting en kerstmuziek maakten het geheel tot een spektakel eerste klas. Met Driekoningen kregen de herders andere 'ploeg'-lappen als mantel om en een deftige kroon op de betonnen kop. Niemand herkende er nog herders van de dag tevoren in. Zo ging dat, nu al weer een halve eeuw geleden. Maar Kerstmis is in Bergeijk met de nieuwe tijd meegegaan. Al een aantal jaren woont het heilig paar met alles erop en eraan in het onlangs gerestaureerde monumentale klokkenhuis (1669) bij de Hofkerk. Vorig jaar telden we ook nog eens acht kerststallen in verschillende buurtschappen. Het was een

kerstfeest voor hart en oog. Zoveel ijver, zorg en fantasie.

Rietveld

Over fantasie gesproken... Al sinds 2002 springt de kerststal in *Rietveldstijl* bijzonder in het oog. Wie Rietveld zegt, zegt Bergeijk, omdat de beroemde architect hier - dankzij Weverij De Ploeg - spectaculaire bouwwerken heeft nagelaten. Het jaar 2008 stond bol van kunstzinnige activiteiten in het kader van het zogenaamde *Rietveld&Ruysjaar*. Mien Ruys was de landschapsarchitecte die de omgeving van De Ploeg in een eveneens monumentaal parklandschap heeft herschapen. De kerststal in Rietveldstijl danken we aan enthousiaste kerststalbouwers van buurtvereniging *Akkerweide*. Het ontwerp staat op naam van de architecten Bert Staal en Arie van Rangelooij. Bekende ontwerpen van Gerrit Rietveld en geestverwanten passeren hier de revue. Als grondvorm werd gekozen voor de abri, door Rietveld ontworpen voor de stad Eindhoven. De achterwand is opgesierd met abstracte schaatsenrijders, geleend uit het gelijknamige schilderij van Bart van der Leek, een collega uit 'De Stijl' periode.

Eerlijke materialen

In de stal staan Jozef en Maria met een herder rondom de kribbe, een rood-geelblauwe kruiwagen waarin het kerstkind straalt in de vorm van Rietvelds bureau-

lamp uit 1922. De ezel is neergezet als knielende militaire tafel, een tafel die de architect ontwierp voor het Nederlandse leger. De os bestaat uit een stapeling van de bekende rood-blauwe stoel op vier zstoeltjes als poten. De z-stoel is ook als basis gebruikt voor de schapen rondom de stal. De koppen van alle dieren zijn gecomponeerd uit natuurlijke materialen zoals touw, wol en hoornmaterialen, door Rietveld als 'eerlijk' gekenmerkt.

Futuristisch

Vóór de stal staan de drie wijzen (wijzers) uit het oosten. De hoofden van de wijzen zijn geleend van de Bergeijkse Staande Klok en vertellen dat Rietveld zijn tijd ver vooruit was. Het infocentrum, het laatst toegevoegde element, wordt gevormd door de uitvergroting van het zogenaamde Brugman tafeltje. Een bijzondere toevoeging voor 2008 is een engel in de vorm van een Steltmanstoel, door Rietveld ontworpen in 1963. Het hoofd is een van de bekendste juwelen die hij in 1954 maakte voor Truus Schröder-Schröder.

Zo zien we maar weer... Kerstmis is nog lang niet versleten. In het gezelschap van zoveel traditionele kerststallen ontstaat daar ineens iets nieuws. Door deze eigentijdse, kunstzinnige vormgeving krijgt Kerstmis zelfs een futuristische dimensie. En daarmee wordt bewezen dat Kerstmis niet ouderwets is, maar hét Hoogfeest bij uitstek van alle tijden.

De Rietveldkerststal is te bewonderen vanaf het weekend voor Kerstmis tot Driekoningen.

De Rietveldkerststal in Bergeijk

“ Aanhaling- Steken”

Cees Remmers

* ‘Er bestaan geen ongelovigen; alleen mensen die geloven dat ze geloven en mensen die geloven dat ze niet geloven.’
Greshoff.

* ‘De kerk is een middel, geen einddoel. In tegenstelling tot de wereld is de kerk bestemd om te verdwijnen. De wereld zal verheerlijkt worden en de kerk zal ophouden te bestaan.’

Jef de Kesel, bisschop van Gent.

* ‘Van sommige boeken is de omslag het mooiste.’
Charles Dickens.

* ‘Geloven is aannemen wat je niet ziet, maar je gaat er wel door zien wat je waarneemt.’
St. Augustinus.

* ‘Alle paddestoelen zijn eetbaar; sommige maar één keer.’
Onbekend.

* ‘Onze pastoor kan beter omgaan met z’n microfoon dan met z’n gehoorapparaat.’
n Parochiaan.

* ‘Mag ik naar de schouwburg?’ vroeg de mug aan haar moeder.
‘Ja’, zei ze, ‘maar let goed op bij het applaus.’
Onbekend

* ‘Na twee eeuwen van verzet omarmden de katholieken de moderne wereld, precies op het moment dat de moderne wereld zichzelf begon te wantrouwen.’
Edward Schillebeeckx O.P.

* ‘Sommige politici houden zo van de vrede dat ze er een oorlog voor over hebben.’
Cees Buddingh.

KUNNEN WIJ DIE STER OOIET NOG TERUG VINDEN ?

YES, WE CAN !

COVER

Mooi geloof

Toon van Beek

Als Johan Meulesteen de voordeur opent, sta je oog in oog met levensgrote beelden van het H. Hart en Maria Sterre der Zee. Jehovagetuigen die aanbellen raken er lichtelijk van overstuur. Beelden moet je niet vereren, vermanen ze. Hij op zijn beurt legt geduldig uit dat hij sowieso geen beelden vereerd, maar dat het hem om heel iets anders gaat. Johan Meulesteen (1953) woont in Tilburg-Noord, een mondiale wijk waarin tientallen culturen, nationaliteiten en religies samenwonen. Zijn buren zijn Poolse gastarbeiders. Als bewoner van deze wijk wordt hij dagelijks met die enorme verscheidenheid geconfronteerd. Zijn zoon deed met een Marokkaanse vriend mee aan de ramadan als een teken van solidariteit. Johan is praktiserend katholiek. Wanneer zijn werk als verpleger het toelaat gaat hij naar de mis. Maar dat is hem net niet genoeg. Hij omringt zich met beelden en attributen uit de rooms-katholieke wereld. Een Broeder Penitent schonk

hem een pij, een missionaris uit Brazilië een witte toog. Hij heeft een pastoorsbordje, een bedienstel, schilderijen, tientallen heiligenbeelden... Steeds meer mensen weten hem te vinden. Ze kunnen het niet over hun hart verkrijgen een beeld waarvoor moeder tientallen jaren kaarsjes heeft gebrand als wegwerpartikel naar de vuilnisbelt te verbannen. Dan maar naar Johan Meulesteen. Zo groeit in het multiculturele Tilburg-Noord een plek waar een nagenoeg

verdwenen materiële cultuur voortleeft. Johan Meulesteen is zeker niet de enige die dit door middel van een verzameling wil vasthouden. Hoe harder het verdwijnt, des te intensiever wordt het door mensen zoals hij gekoesterd. Krampachtig? Nee, zegt hij beslist. 'Ik verzamel vanwege de gevoelens die al deze beelden en voorwerpen bij mij oproepen. Het is mystiek, brengt sfeer, geeft rust. Het heeft allemaal historie, emotie. Het drukt geloof uit, is mooi. Mijn geloof is o zo mooi.'

